

2/6

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

026000347282

UNIVERSITY OF CAMBRIDGE

Department of Slavonic Studies

SLAVONIC LIBRARY

Z
C/40
11/2
17/3/38

Y. Lit.
G

Siriboe Awat

ENGELBERT GANGL

MOJE OBZORJE

UČITELJSKA TISKARNA

LJUBLJANA 1914

VSEBINA.

	Stran
<i>Moto</i>	1
I.	
<i>Roža življenja</i>	3
<i>Iz veselih mladih dni 1—15</i>	4
II.	
<i>Zamišljena ljubica</i>	13
<i>Uspeh</i>	14
<i>Popje</i>	14
<i>Trubadur</i>	15
<i>Pri klavirju</i>	15
<i>Da mi umreš!</i>	16
<i>Zmaga!</i>	17
<i>Moje rože</i>	17
<i>Tisti čas</i>	18
<i>Oživljenje</i>	18
<i>Ni lepega večera!</i>	19
<i>Zakaj si mi lagala!</i>	19
<i>Zavržene cvetice</i>	20
<i>Zakaj?</i>	21
<i>Podoknica</i>	22
<i>Pod vrbo 1—4</i>	22
III.	
<i>Bog</i>	25
<i>Prešernu 1—2</i>	26
<i>Slovenska zemlja</i>	27
<i>Zvezda repatica</i>	28
<i>Hrepenenje</i>	29
<i>Začetek in konec</i>	31

IV.

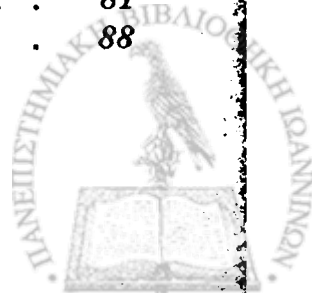
	<i>Stran</i>
<i>Dan</i>	31
<i>Dvojen vir</i>	32
<i>Svoji hčerki</i>	33
<i>Lilija bela</i>	34
<i>Misel</i>	34
<i>Revizija</i>	35
<i>Moje gosli</i>	36
<i>Pesem vinskega brata</i>	36
<i>V mračnem hipu</i>	38
<i>Vetrovi</i>	38
<i>Potovanje</i>	39
<i>Tamkaj za goro</i>	39
<i>Moč</i>	40
<i>Hrepenenje na povratku</i>	41
<i>Ob zatonu</i>	41
<i>Pesem iz bodočih dni</i>	42
<i>Zadnja pesem</i>	44

IV.

<i>Moja sonata 1—8</i>	45
<i>Sonata pod križem 1—9</i>	47
<i>Jutranja sonata 1—9</i>	51
<i>Sonata o logu in vrtu 1—9</i>	54
<i>Večerna sonata 1—5</i>	57
<i>Sonata o življenju 1—13</i>	63

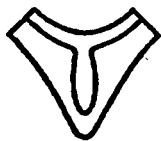
V.

<i>Izpoved</i>	70
<i>Kritikom</i>	71
<i>Prešernu</i>	71
<i>Nova zemlja</i>	72
<i>Mladost</i>	73
<i>V svetišču</i>	73
<i>Mimo mladega doma</i>	74
<i>V samoti</i>	75
<i>Ob morju 1—10</i>	75
<i>Dom 1—12</i>	81
<i>Življenje 1—10</i>	88

VI.

	<i>Stran</i>
<i>Golobici</i>	95
<i>Kosec</i>	96
<i>Tožba</i>	97
<i>Romar</i>	97
<i>Za mizo</i>	99
<i>Dogodek na vasi</i>	101
<i>Ciganček</i>	103
<i>Povratek</i>	105
<i>Monolog umirajočega samca</i>	106
<i>Dekle s harfo</i>	107
<i>Breze</i>	108
<i>Poslednja pot</i>	109
<i>Dekle in bolešt</i>	109
<i>Romanca o junaku</i>	110
<i>Kes</i>	111
<i>Razposajenka</i>	112
<i>Igralčeva ljubica</i>	113
<i>Asta</i>	115
<i>Sremski mučeniki</i>	118
<i>Čele Kula</i>	122
<i>V Rim!</i>	123
<i>Mihaela</i>	125
<i>Soror Alma</i>	133
<i>Strojniki Habe</i>	136
<i>Pesem pijancev</i>	138
<i>Dlan</i>	140
<i>Tiran</i>	142
<i>Prvi pozdrav</i>	144
<i>Križ na stolpu</i>	144
<i>Rodovinska sreča</i>	145
<i>Krvavi krst</i>	147

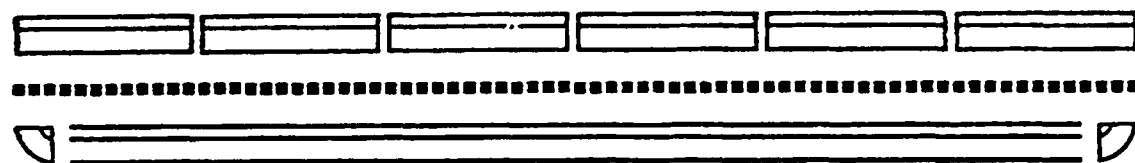

MOJE OBZORJE

*Ne boj se! — Nikomur v sužnosti vdan,
z resnico opasan stopi na plan
in svojega čolna vodi krmilo
z rokó, ki žitje jo je utrdilo!*

ROŽA ŽIVLJENJA.

*In tam nekje je zacvetela mi,
kjer vrelec moje srčne je krvi,
in tam nekje je zadehtela mi,
kjer moč življenja mojega leži —
v življenju notranjem — ta roža moja!*

*In v hipu, ko je luč me obsvetila
spoznanja in hotenja in kesanja,
ta roža je svoj bujni cvet razvila,
in kakor rosna zarja pomladanja —
tako je ustala mi — ta roža moja.*

*Ob sebi sama, ko je prišel čas . . .
Tam v globočinah mi dotlej je spala,
a zvedel sem, da jaz imam svoj jaz,
in z lastno silo je iz spanja ustala,
svoj piti dala vonj — ta roža moja.*

*In jaz ga pijem . . . pijem te moči,
ki kot duhovi vstajajo iz cveta . . .
In takrat mi zapolje živo kri;
zastane v žilah, od ledu objeta,
če trudna mi zaspi — ta roža moja.*

A sni objemajo jo boljinbolj . . .
 Če plava solnce zlato ji po nebi,
 če vidi črno, mrzlo noč ob sebi,
 če sluti pomlad, čuti zimo zgolj —
 nagiblje trudni cvet — ta roža moja.

Nje vonj izpit, nje čar usiha že,
 napadel črv je korenine ji . . .
 In solnce njeno že za gore gre,
 a jutro skoro več ne sine ji —
 zapade smrti, glej — ta roža moja.

Živela je, da se je izživela . . .
 Ob sebi sama, ko ji pride čas,
 sesuje tožna v kupec se pepela,
 nad njo bom solze morda točil jaz,
 a nikdar več ne ustane — roža moja.

Na vrtu mojih sanj bo vzknila še,
 a bolje bilo bi, da ne nikoli!
 Kaj duša moja bo čutila še,
 ko več ne bo kraljice na prestoli?
 Daj s smrtjo srcu smrt — ti, roža moja!

IZ VESELIH MLADIH DNI.

1.

Izza daljnih gorá na nebu
 beli, mehki obláčki ustajajo . . .
 Glej, tako iz davnine k meni
 lepi dnevi prihajajo.

*Med njimi je eden kot solnce —
ves blesteč, ves zlat:
to je tisti dan, ko sem te videl,
devojka, prvičrat.*

2.

*Moje srce je oltar,
v njem podoba tvoja lepa,
moje jo ljubezni žar
kakor venec zvezd oklepa . . .*

3.

*Ljubici razplamenela
srce je ljubezni moč . . .
Kaj tajiš? — Tako mi priča
tvoj pogled, na mene zroč.*

*Sinje okence to tvoje
pot odpira v bajni svet,
ki se giblje v duši tvoji,
z rožicami ves odet.*

*Nič ne skrivaj, nič ne laži!
Brez besed mi govoriš . . .
In ko si tako nedolžna,
meni se najlepša zdiš.*

4.

*Roké dam v boke
in krivec za trak . . .
Dej, dekle, kje je
še tak junak?*

*Naj pride sto jih,
in vse na mah
premagam srčno,
pomečem v prah!*

*„Kaj vendar se bahaš,
ti ljubi moj,
kaj kličeš jih toliko
k sebi na boj?*

*„Saj moj te pogled
sam ukroti,
in moj poljub ti
vso moč zdrobi!“*

5.

*Ljubica je meni
danes neprijazna;
srce mi je bolno,
duša mi je prazna.*

*Duša mi je prazna,
v žepu pa rožlja mi
dobri kum denarček . . .
Vince se smehlja mi . . .*

*Vince se smehlja mi
in mi dušo greje,
srce mi je polno,
srce se mi smeje.*

*Srce se mi smeje . . .
Ah, še en poliček! —
Polna mi je duša,
prazen je mošnjiček!*

6.

*Med vinskimi bratci sem bil
in z njimi sem pel in pil:
izpel bi ljubezen vso,
potopil bolezen vso.*

*In peli smo: „Dekle, povej,
da ljubiš me slejkoprej . . .“
In mislil sem, ljubka, naté,
bolj vžgalo se mi je srce.*

*In kupe smo dvigali
in srca si vžigali,
in mislil sem, ljubka, naté,
bolj vžgalo se mi je srce.*

*Priplaval mi tvoj obraz
pred dušo je tisti čas,
pogled je vame uprl,
proseče, svareče me zrl . . .*

*In v srcu sem čutil tedaj
ljubezni bol in slaj,
vzkipela je duša mi usa —
izpraznil sem kupo do dna.*

7.

*Ali se bova danes,
ljubica, smejala,
ali se bova danes,
deklica, jokala?*

*Smeh je znak veselja,
solze so boli uteha;
ali nima ljubezen
solz dovolj in smeha?*

*Pa se smejva, jokajva!
Kot aprilsko vreme
vsaka je ljubezen —
grenko in sladko breme.*

8.

*Kakor sva se domenila,
čakat hodim te, dekle,
sanjam v mislih, čutim v srcu,
kaj bi ti povedal vse.*

*Ali ko prihajaš, misli
vse tedaj se razgube
kakor megla, ko jo vroči
solnčni žarki razpode . . .*

9.

*Kot dva otroka sva,
ki se igrata,
a razposajena se
polasata.*

*Nosek povesiš
in poglede,
in ni prijazne več
besede.*

*A če ti na sejmu
kupim srce,
precej se lica ti
razvedre.*

*To medeno srce
in listek na njem:
Bog daj pamet — hm! —
norčkom usem!*

10.

*Kaj mi praviš, ljubka moja,
tvoja mati se jeze,
ker je vase zaklenilo
mlado tvoje me srce?*

*Misel se mi je zbudila,
zbudil up se mi je ta:
preslepila bova mamko,
saj so dobrega srca!*

*Lezi v posteljo in toži:
„Ljuba mati, bleda smrt
stopa k meni, da ponese
hčerko vam na božji vrt.“*

*„Ni zdravila tej bolezni? ...“
„Rešil bi me morda — on!
Pride naj, prej ko zapoje
žalostno mrtvaški zvon ...“*

*In poslali bodo pome
in prosili me lepó:
„Hčerko mi, gospod, rešite,
svetlih kron vam plačam sto!“*

*Takrat se z obrazom resnim
sklonim k posteljici jaz
in objamem bele prsi
in poljubim ti obraz.*

*Ti pa brž mi zdrava ustaneš,
jaz pa mamki dem tako:
Dajte krono mi življenja,
dajte mi v plačilo — njo!*

11.

*Sanjalo se mi je nocoj,
da si kraljična bila —
prekrasna in premila,
jaz bil sem suženj tvoj.*

*Tvoj suženj sem na gradu žil . . .
Ljubila si me verno,
ljubezen neizmerno
zate sem jaz gojil.*

*A oče tvoj, mož strog in trd,
zaznal je to ljubezen
in del je nama jezen:
„Ljubezen to končaj moj srd!“*

*Od tebe so ločili me,
a tebe v samostan zaprli . . .
Vse upe nama so podrli —
na smrt so obsodili me.*

*In ko položil sem glavó,
slast čutil sreče sem bogate,
občutil sem, kako je zate
umreti, ljubica, sladkó.*

12.

*Dobro jutro, moja zora!
Dekle, okence odpri!
Ob pogledu, ob pozdravu
tvojem se moj dan rodi!*

13.

*Na strehi gledam ptički dve:
goloba in golobico:
gruleč on klanja glavico,
in s kljunčkom se kljunček
ujame že,
a meni se zbudijo želje,
da tudi midva tako
združila bi se tesno!*

14.

*Gospod notar, veš,
pravdo ravna,
pa ako naj pismo
veljavo ima,
svoj pečat slovesno
na konec mu da.*

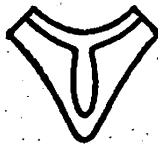
*Ne bom ti pravil,
kako in kaj . . .
Ljubezen, če hočeš,
da veljaj,
da pravde bo konec —
poljubček daj!*

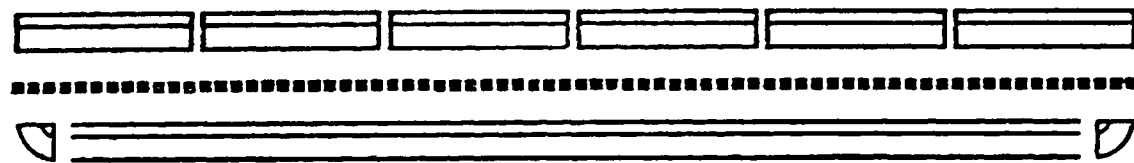
15.

*Kaj se ti senči pod očmi?
Polt prebela tvoja
v valček spenja se teman —
kaj je, devojčica moja?*

„Dolga je bila prejkana noč. . .
Slutnja srce je objela,
da bo konec vseh sladkih prevar,
prej ko si bova želela!“

ZAMIŠLJENA LJUBICA.

*In moja ljubica
zamišljena sedi,
in lepa ji glavica
na dlani mehki sloni.
Kaj se ji zgodilo je?
Kaj so jo spet kregali,
ker z mano govori?
Kaj so ji begali
z možitvijo srce,
da drugemu naj gori?*

*Pač ne! — Saj ustno ji
v nasmehu lahkem kipi,
globoko in živo oko
v daljavo nekam strmi . . .
In vratca se zlata ji
v bodočnost odpirajo,
in lepi prizori se
pred njo nabirajo.
In gleda zamišljena usa,
sladkó se dekle smehlja,
in solnček se s prstanom
na beli desnici igra.*

O, prstan ta jaz poznam,
 dekle ga čuva zvestó —
 bolj kot je vreden kamen rdeč,
 bolj kot je vredno zlato!
 Ta zlati obroček v hipu tem
 poljubi razvnetá vsa —
 o, da sem, ti moj prepovedani sad,
 o, da sem jaz prstan ta!

USPEH.

Kot pater, v celico zaprt,
 študiral sem življenje, smrt,
 da bi nebesa si pridobil,
 duh se v molitev je zaglobil.

A kdo li znaj, kdaj in odkod,
 našla je tudi k meni pot —
 ljubezen dušo je objela
 in glavo in srce mi vzela.

POPJE.

Mehko popje na zelenem grmu,
 pa zakaj se ne razviješ že?
 Solnčni žar te boža, tebe prosi
 ljubav, ki razvnema mi srce.

Ljubav to mladenka mi je vžgala,
 vate diham jo, razvij se — ah!
 Glej, čebelica na tebe sede,
 s sabo vzame sladki rožni prah.

*V strd umetnica tvoj prah pretvori,
mamka speče mi kolač tačas,
očka pa mi pošlje sodec vinca —
dekle bo nevesta, ženin jaz!*

TRUBADUR.

*Ko bil bi blisk,
zapisal bi tvoje ime
z ognjenim pismom vsežarnim
v oblake visoke neba,
da bi ga razglašali
in prenašali
do sodnega dne
od kraja do konca sveta!*

*A ker sem le človek, ubog tako,
v spomin sem začrtal ime,
globoko sem skrtil ga na duše dno.
Srce ga izreka in sluša
in bol in radost okuša.
Tamkaj, znano meni samó,
zvenelo bo tožno in sladkó,
dokler me v grob ne polože!*

PRI KLAVIRJU.

*Pri klavirju sediš, jaz poleg stojim
in poslušam strun šepetanje,
in akordi mi polnijo dušo,
na srce mi legajo sanje . . .*

*Ali nisi, boginja sladka,
z igro to začarala mene?
Ali kakšna prečudna moč
vedno me k tebi, le k tebi žene?*

*Ah, na prsi bi sklonil glavo,
z roko bi me gladila belo,
in željan bi k ustnom spel se,
srce bi ob srcu gorelo . . .*

*In oglasile bi zlate se strune,
v srcu globoko, tajno razpete,
lepe bi in moderne me pesmi
uvrstile med slavne poete . . .*

*A tako me vržejo kmalu .
tja med staro, izrabljeno šaro . . .
Ah, usmili se vendar me, dekle,
in poljub mi daj za aro!*

DA MI UMREŠ!

*Da mi umreš, ti ljubica,
to bil bi nesrečen jaz!
Umrli bi meni sanj blaženih
prelepi, nenadomestni čas.*

*Ne hodil jaz na tvoj bi grob
bolesti neskončne hladit,
ne hodil s slike tvoje bi
poljubov mrtvih pit.*

*Nem, top, kot iz brona zlit
in osteklenelih oči
nestrpno bi čakal, da prideš
ti k meni opolnoči.*

*„ . . . O, ljubček, pridi, pridi že!
Brez tebe mi je dolgčas,
zdaj šele vem, zdaj šele znam,
kako sem ljubila te jaz! . . .“*

ZMAGA!

*Kot pod solncem meгла plava,
tajnost plava na očeh
tebi, draga . . .*

*A srce ti vztrepetava,
in sladak se zdi ti greh!
Zmaga, zmaga!*

MOJE ROŽE.

*Vse moje lepe mlade rože,
polne presladkega, blagega vonja —
use so zvene le mi že . . .*

*Niso še use se iz popja razvile,
niso mi še srca pomladile —
pa so pomrle mi že . . .*

*In njih nežni, prenežni kelih
več ne bodo rose pili,
solnčni žarki ne bodo več
vanje življenja in vonja lili!*

*Ah, nikoli več! . . . Vendar poznam
solnce, ki bi jih še zbudilo,
roso poznam, tem rožam krepilo —
o, poznam prelepo deklico!*

TISTI ČAS . . .

*Veš, kako je bilo tisti čas?
Skupaj sva sedela, in slonela
ti ob meni si, ob tebi jaz,
in ljubezen v srcih je gorela.*

*Skozi streho senčnatih je vej
solnčni žarek se prikradel k nama;
kot ta žarek, dekle moje, glej:
v duši čista je ljubezen sama!*

*In željan sem se ozrl naté,
lica so tedaj ti pobledela,
meni vztrepetalo je srce,
duša od bolesti je vzdrhtela. . .*

OŽIVLJENJE.

*Oglej se, ljubica, v daljno stran,
kjer spi ljubezni mlade dan!
Kaj res samo je bilo,
da src se je dvoje ljubilo?*

„Kar srcu je bilo lepó in sladkó,
nikoli ne more umreti to:
zaspi in spet se zgane
in z novo silo ustane.“

NI LEPEGA VEČERA!

Rdeči nagelj je umrl,
na prsih mi pripet,
usahnil mi je rožmarin,
od ljubice prejet.

Za nagelj in za rožmarin
ni solnca več nikjer:
umrlo je, prej ko dospel
moj lepi je večer!

ZAKAJ SI MI LAGALA?

Pa zakaj si mi lagala,
roža mojega srca,
glej, na veke pokopala
srečo meni si sveta!

Vate sem zaupal verno
in v ljubezni sladki žil,
slast in radost neizmerno
v tvojem sem poljubu pil.

*Kot v samoti cvet sahneči
v svetu žijem zapuščen,
odpovedal sem se sreči,
ko minil varljiv je sen.*

*Hrepenenje je zaspalo,
v duši žalost dom ima —
oh, zakaj si mi lagalo,
dekle mojega srca!*

ZAVRŽENE CVETICE.

*Nebo oblaki so preprezali,
in solnce blede, mrzlo je svetilo.
In šel sem z ljubico po skritih potih,
in moje srce z njo je govorilo. . .*

*Težak in mučen mrak
kot slutnja zla mi padel je na duše dno.
In v roki so dehtele mi vijolice,
in del sem ji: Ah, ljubica, ná cvetje to! . . .
Glej, nežna roka, nežnejša kot tvoja,
nedolžne te cvetice mi je dala;
jaz tebi dam jih, tebi, ljubica,
otrok mi jih prinesel je, čuj! . . . „Hvala! . . .“*

*. . . Naj govore nedolžne ti vijolice,
vijolice te modre in te bele. . .
Naj govore ti, saj boš govor njih umela . . .
Ob ognju bodo se pogledov tvojih grele. . .*

„Hvala! . . .“

*In duši, od ljubezni dvignjeni,
takrat so krila zlomljena ji pala,
in jaz vijolice nedolžne vrgel sem
na cesto v blato. . . In zatrepetala
tedaj je skopa solnčna luč
na te vijolice nedolžne. . . Ali name
ni solnce posvetilo,
ali nanjo ni solnce se razlilo. . .
Čemu? . . . Naj sveti ali ne,
grobov ne bo zbudilo!*

ZAKAJ?

*Zvezda je svetila meni zlata,
ah, tako lepo, tako vabljivo. . .
In ko ljubil deklico sem drago,
sladko mačico to nagajivo,
utrnila se je, v noč je padla,
v noč je padla moje sreče zvezda. . .*

„Hočejo, da bi ne bila tvoja! . . .“

*Slavec zletel splašen je iz gnezda. . .
Jaz ostavlil sem ta pota svoja,
ki so me vodila v tvoj objem;
brez domouja, brez pokoja mrem!*

*Pesmi so iz duše poletele,
da ti poneso pozdrave vroče. . .
Luči so pri tebi dogorele,
v temi duša mračna meni joče —
izgrešila je do sreče pot,
zdaj ne ve ni kam — ni kod!*

*Plamen je moreči me razžaril,
rože sanj umoril je cvetoče —
Bog, zakaj si me ustvaril?*

PODOKNICA.

*Sloniš za belim zastorom tam
in gledaš dol na pisano pot —
tja, koder bega moje življenje,
vse polno ran, prevar in zmot.*

*Od mene obrni sladke oči —
čemu bi njih žar potapljal se v noč?
Naj sveti srečnim tvoj plamen ljubezni —
tako hladan, tako pekoč!*

POD VRBO.

1.

*Kraj gradu v zatišju hladnem
vrba stoji,
in pod njo ljubila sva tolikrat
jaz se in ti.*

*In kot pesem uspavanka
šumel je les,
le poljubi so se čuli
najini umes.*

2.

*Pa deklica, če bi žuborel
tod potok globok,
kaj bi ne bilo kmalu konec
vseh tog in nadlog?*

*Šumela bi vrba kraj vode
kot na koru spev,
kadar se loči duša potrta
od zemskih rev. . .*

3.

*Zakaj me siliš, naj gledam spet
v pretekle dni,
ki so bili brez zlatega solnca,
brez jasnih noči?*

*Kot mumije se mi zde, ko zdaj
izpod vrbe jih zrem,
ko v tvojem objemu, Kleopatra,
Antonius mrem. . .*

4.

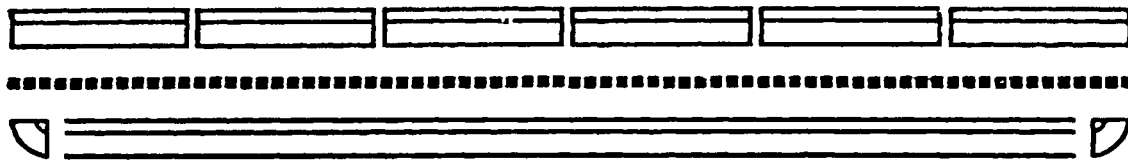
*Pa zbogom! — Grem in ne pridem več!
Ljubezni mi je dovolj!
Ljubezen je za otroke le,
za moške je moštvo zgolj.*

*A tvoje oči presladke so
in strupene tako,
in v njih poguba moja leži,
v njih moje, moje nebo!*

Ah, s sabo bi vzel ti solnci dve,
da bi mi svetili na pot,
da bi goreli mi noč in dan
in čuvali vseh me zmot!

BOG.

*Iz misli stkan, iz src molitve zlit,
kot hrepenenje naše vekovit,
srce te sluti, nihče te ne vidi —
z resnice lučjo v temo našo pridi!*

*Kje li živiš? — Srce te nosi v sebi,
obsodba tvoja je pekoča vest;
duh, k tlom pritiskan, išče te na nebi
in k tebi hoče v blaženstva prelest . . .*

*Čim više ustaja naše hrepenenje,
tem dlje odmičeš se, nevidni kralj.
In zopet v temno padamo življenje,
peruti stare duši bol in žal . . .*

PREŠERNU.

1.

*Ob tvojem grobu naša srca
sanjajo . . .
Časteč se tebi naše duše
klanjajo . . .*

*Kako se nam v ponosu prsi
dvigajo !
In tvoje pesmi v njih plamene
vžigajo. —*

*Življenje tvoje — tragedija,
žalost, noč,
a pesmi tvoje so studenec
poživljajoč.*

*Kot solnce vrh neba neugasno
nam se zdiš,
kot večnost v slavo, čast Slovenstvu
ti živiš . . .*

2.

*Kot angel z mečem ognjenim
pregnal si mrak,
ki ležal je na naši zemlji
tako težak.*

*In tvoje srce, globoki tvoj duh —
apostola dva —
šla preko mejá sta naših
v srce iz srca . . .*

*In duše so dvigale jake se,
zbujene iz sanj. . .
A duh, ki jih je zdramil? . . . Niso li tudi
streljali nanj?*

*A on je šel po nevesto si
tja vrh neba. . .
Izšel je iz nje, dospel je do nje —
njegova je večnost usa!*

SLOVENSKA ZEMLJA.

*Slovenska zemlja, domovina moja,
ti mojega srca ponos in slast!
Otrok naj tvojih srca brez pokoja
goré za tvojo rast in svojo čast!*

*In misel mojega duha kot ptica
razvije krila, v daljo se spusti:
med drevjem ljuba se beli vasica,
gozd poleg, vase zatopljen, molči.*

*Molči in govori o davnih časih,
o naših dedov činih govori,
omes himna se v prirodnih pevcev glasih
na slavo njim, na radost nam glasi.*

*In daleč tam, vsakomur tik ob duši
Ljubljana bela, naših nadej hram,
naš tempelj, ki nihče nam ga ne zruši,
stoji in raste, poveljuje nam!*

*Ob njej se zgrinjajo ravni zelene,
poljá bogastvo, sladke trte breg,
in z našim solncem tamkaj pozlačene
kljubujejo goré iz veka v vek!*

*In bele ceste prožijo se v daljo,
kot k srcu žilam tek jim je zraunan
k Ljubljani, da zavít v kraljevsko haljo
naš Samo pride, naš plačilni dan!*

ZVEZDA REPATICA.

*O, tiha zvezda, blažena ti luč,
ki si pred kralji modrimi svetila,
ki si gorela jim na daljno pot
in do sinú jih božjega vodila!*

*Kako so se umirile željé,
ko tvoji žarki so jim posvetili
na kraj, kjer je rešnik osrečil svet,
in angeli so peli zlatokrili. . .*

*O, zvezda blaga, žarojasna luč,
zakaj si za gorami izgorela?
Ne slutiš li, kako si zdaj želi
nerešencev te truma nevesela?*

*Poglej teh tisoč hrepenečih rok,
ki se iztezajo po rešeniku!
Užgi plamene in preženi noč,
na pot posveti rodu-mučeniku!*

*Naj se utrne žarek ti samo,
da jasno se razvije pot pred nami,
potem ugasni — pokoj naj ti bo!
Do dneva svojega dospemo sami!*

HREPENENJE.

*Po tebi se mi zopet toži,
nebo ti jasno, čisti vzduh,
po tebi — po razcveli roži,
po solncu hrepeni moj duh!*

*Po tebi, travnik moj zeleni,
po tebi, lipa senčna ti,
brez konca duša toži meni,
srce brez konca hrepeni.*

*Po tebi, pisani poljani,
po tebi, temni, hladni log —
po vama tožim v pesmi vbrani,
po vama pere lica jok.*

*Po vas, ve zeleneče lehe,
gruleči ti golobec bel
na dvoru kraj domače strehe,
duh meni vzdíše nevesel.*

*Po tebi, hišica domača,
ti svet nekdanji moj tesan,
po tebi duh se moj obrača
kot k materi otrok bolan.*

*In vas, metuljčki lahkokrili,
trobentice in zvončki vi,
ki ste iz rodne zemlje vzklili,
srce si moje spet želi.*

*Ve jagode na solnčnem vrti,
vabljivih črešenj nasmehljaj,
grozd sladki na domači trti —
kako sem žejen vas sedaj!*

*Ti lepo, čisto, jutro mlado,
ki si hodilo me budit,
kako bi zopet zrlo rado
oko mi tvoj prelestni svit!*

*Ti poldan veličastni, jasni,
ko zvon iz line je donel,
kako sem v želji neugasni
po tebi spet zahrepenel!*

*Ti sveti mir, ti mrak večerni,
in tvoji sni in tvoj pokoj —
kako k vam v dalji neizmerni
duh se željan ozira moj!*

*Po tebi, cerkvica ti bela,
iztezam roke hrepeneč,
kako je duša tam gorela,
tako ne bo nikoli več!*

*Ob cerkvi se vrste grobovi . . .
In v duši ustaja mi bridkost:
tam spe nekdanji moji dnovi,
tam moja mrtva spi mladost!*

ZAČETEK IN KONEC.

*Noč nad zemljo tiho sanja,
trudna misel še ne spi,
od neskončnega iskanja
sama v sebi se gubi.*

*Kje je konec? — Kjer v življenje
smrti se ozro oči.
Kje začetek? — Kjer semenje
zaplodi se in spoji.*

*A med koncem in izvorom
tisoč dvomov, tisoč zmot.
Ta za kruhom, ta za vzorom —
vsakemu gre svoja pot!*

DAN.

*Nad šumečimi vrhovi,
nad kipečimi valovi
sije velik dan,
z zlatom ves pretkan.*

*Vse se bliska in iskri
od razkošja in sijaja;
od lepote vsa drhti,
vsa priroda k solncu ustaja . . .*

*Nad nemirnimi duhovi,
nad srca krvi valovi
večni mrak visi —
breme naših dni.*

DVOJEN VIR.

*Duh, ti najvišji dar,
dvojen si meni vir,
saj iz tebe vihar
hruje, prihaja mir.*

*Kadar s teboj smejoč
sreče žar se igra,
meni sen cvetoč
giblje se dnu srca.*

*A tedaj nepokoj
v prsih se mi zbudi,
kliče mi: Boj se, boj —
sen najlepši zbeži!*

*Kadar ljubezni dih
siplje v dušo blagost,
mir jo boža tih,
dviga jo sladkost.*

*Ali v hipu tem
plaši bodočnost me,
tiho sebi dem:
Slaj ljubezni zamre!*

*In obide me žal,
duša trepeče, ječi,
smeje se, toži, sanja —
človeško življenje živi!*

SVOJI HČERKI.

*Iz tihe sobe v šumni svet
zavzeto zre oko:
z lepoto svet je ves odet,
doma je bolj lepó!*

*Tako lepó je tu doma,
ko si med nami ti;
a srček ti miru ne da,
kam spet te veseli?*

*Ah, bela ta, vabljiva pot,
ki gre iz kraja v kraj,
novosti toliko pousod —
kdo vsem imena znaj!*

*Za ptičico bi šla v nebo,
po luno na oblak,
za valčkom, ki šumlja ljubó,
tvoj hitel bi korak.*

*Kaj je tako visokega,
da bi ne smela tja?
Nič ni tako globokega,
da bi ne htela tja.*

*Šla bi naravnost do Boga,
da pot do njega znaš,
šla materi bi v dno srca —
pa to srce imaš!*

*Le pojdi! — Ta vabljiva pot,
ki gre iz kraja v kraj,
če te odvede nam odtod,
privede te nazaj.*

*Saj sama veš najbolje to,
da je najslaje ti,
ko tvoje potopi oko
se mater v oči.*

*Vratú ovije roka se,
in lice se smehlja:
ljubezen le globoka se
tako ljubó igra.*

LILIJA BELA . . .

*Lilija bela, srce mi mre,
kadar oko te moje zre . . .
Nisem li tebi bil enak?
Zdaj pa sem tak, sam Bog ve, kak!*

*Ko precvitaš na solnčnih tleh,
lepe zemlje še lepši nasmeh,
ležem ob tebi na mehka tla,
duša je meni mračna usa!*

*Doli pod tabo črviček spi,
da ga vroče solnce zbudi;
meni se smeje pomladni dan,
v zraku mi plava — črni uran . . .*

MISEL.

*Po nebu visokem plava solnce
kot kralj ponosen, dobrotnik blag . . .
Po zemlji pa hodimo trudni ljudje
kot sužnji plahi, nestalne stvari . . .*

*Brez lastne zasluge kraljuje zemlji
ognjeni, nevgasni kralj neba,
brez lastne krivde nas grudi v prah
železna, kruta, usodna moč . . .*

*O, ti žareče oko brez življenja,
ki ostaja poudar, kamor seže tvoj žar,
ti plamen mogočni, brezdušno telo,
ki duša si milijonom kali,
sežgi me črviča trpečega
v prah, da, v solnčni prah,
da me popijejo tvoji žarki
in poneso tja k večni luči!*

REVIZIJA.

*Obdan od mračnih misli sem
oko uprl v preteklost svojo . . .
Kaj mi ostalo je, poglejte!*

*Tu lepi pogledi,
tam sladke oči,
tu srčni objemi
zaljubljenih dni,
tam gorke molitve
in lačni trenutki,
tu misli otožne,
veseli občutki,
tam prazne obljube
veljavnih ljudi,
izpraznjeno srce,
bremena skrbi!*

Obdan od mračnih misli sem
v samoto spet nameril hojo . . .
Kje kako je srce, povejte!

MOJE GOSLI.

Prah pokril je moje gosli,
strune so popokale,
ki so tolikrat vriskale,
tolikrat mi jokale.

Prsti so odreveneli,
ki vodili so mi lok,
v goslih pokopana spita
ples poskočni, sladki jok . . .

Ko dospe polnočna ura,
pa mrličji se zbude,
v tihi se, skrivnostni pesmi
moje gosli oglase.

Kakor zbor otrok ob grobu,
ki vanj druga devajo,
moje gosli v nočnih urah
zapuščene pevajo . . .

PESEM VINSKEGA BRATA.

Ej, pa vas vendar imam,
ve misli cvetoče,
ve smele želje!

Za polič vina dam,
 ko mi srce zajoče,
 in vrne se mi veselje.
 Dasi za hip — dasi slepilo —
 a takih hipov je obilo . . .
 In hip na hip — to je doba,
 zatorej pa bom do groba
 tebe častil, ti zemlje ognjena kri,
 zdravilo nebeške moči!

Ko vate tako-le, kupa, strmim,
 besedo naj trezno s seboj govorim:
 Glej, rožice mi vzcvetevajo,
 in mili slavčki prepevajo,
 in vratca se, vidiš, odpirajo
 v one nekdanje, mlade dni,
 in čutim,
 da trudne iskré se oči,
 in slutim,
 kako se veselo zbirajo
 na mrtvi poljani,
 s puščobo nastlani,
 na mrtvi poljani sredi srca
 veseli gosti: dovtip, smeh, omama!
 In pómlad sama,
 razkošna, vesela, cvetoča,
 kot kapljica vinska vroča
 zavlada radostna vsa
 na sredi srca,
 na sredi vinskega hrama!

V MRAČNEM HIPU.

*Kjer so rasle moje rože,
sredi mojega srca,
tamkaj je puščava plašna,
temne misli so doma.*

*Zdi se mi, kakòr da morje
tam prostira se brez dna,
vanje pa lijó vse zemlje
usi potoki vsega zla!*

VETROVI.

*V višavah nad gorami snežnimi
vetrovi pišejo ledenomrzli,
iz dalje se pode in zopet v daljo . . .
Cvetov ni tam, da bi veneli v njih,
da bi sahneli v njih in mrli . . .
Nihče in nič ne stavi mej vetrovom:
oblak in megla in sneženi dim,
okrušenih slemen pogorskih pesek —
vse z njimi gre iz dalje v daljo . . .*

*In tukaj na dolinskih toplih tleh
takisto nam besni vihar življenja,
ki jačji je od onega pod nebom,
ki je hladnejši kot ledeni mraz . . .
A tu pri nas cvetovi klijejo,
pomladi solnčne jasnolica deca . . .
Cvetovi ti so nežne, šibke stvarce —
v viharju tem osiplje se njih kras,*

*in stebelce se zlomi . . . Da! — V valovih
življenjskega viharja teh brezdanjih
venó cvetovi, sahnejo, mrjo —
premnogi izmed njih tako nedolžni!*

POTOVANJE.

*Po širni zemlji moja misel gre —
saj nosijo peruti jo lahke —
iz mesta v vas in iz doline v goro,
ko se zagrinja svet v blestečo zoro.*

*Razgleda tamkaj se na vse strani
in v želji vroči mi zahrepeni,
da bi kot solnce se na svet razlila,
ga poljubila, zanj se izčutila . . .*

TAMKAJ ZA GORO . . .

*Tamkaj za goro gasne dan,
žalost na dušo mi trudno lega . . .
V čolnu sem odplul od brega
po valovih tja stran, tja stran . . .*

*Plava mi čoln po vodi miran,
kri mi nemirno po žilah plove,
zrem v peneče, zelene valove —
tamkaj za goro gasne dan . . .*

*Misli prešine mi duh teman,
veslo mi samo hoče iz roke,
nekaj me zove v valove globoke —
tamkaj za goro gasne dan . . .*

*Ah, kako bi bil grob hladan!
Hip samo . . . A tamkaj v dalji
jutro se smeje mi v demantni halji,
tamkaj za goro ustaja dan!*

MOČ.

*In odletelé ste, vesele pevke,
in oveneli ste, cvetovi polj!
Nagiblje noč se črna, nema
sem k srcem našim živim boljinbolj . . .*

*In oglasé se v duši tihe strune,
trepeče v njih milina cvetnih dni;
vesela pesem, komaj slišna, vstane —
in vstane in se vase potopi . . .*

*Kako so plavali utrinki solnčni
iz večne dalje k nam budit in gret,
kako je bil božanstvene krasote
ob nas čar veličastni razodet!*

*In tisoč src se dvigne v želj plamenih,
njih ogenj šine v noč kot žarni blisk,
izgubljajo se v njem kot hladne sence
razmaljeni okovi spon in stisk!*

*In dviga se in ustaja in prihaja
otrok ljubezni, deklica cvetov :
nabrala rož je po nebeških gredah,
da jih nasiplje pod naš borni krov!*

HREPENENJE NA POVRATKU.

*Moje tiho hrepenenje
zopet se je prebudilo
in je pohitelo v daljo
z brzo, neumevno silo . . .*

*Moje tiho hrepenenje
zopet se mi je vrnilo,
prišlo je ko dete k majki,
ki svoj pot je izgrešilo . . .*

OB ZATONU.

*Solnce gasne, pada za goré:
dan umira, ves željan pokoja . . .
Gledal iz višav je vrh zemljé
toliko krivic, prevar in boja.*

*Ob zatonu vse nebo žari,
kot bi vroča kri ga prepojila :
to odblesk prelite je krvi,
znamenje, da kri bo zopet lila!*

PESEM IZ BODOČIH DNI.

*Iz dni bodočih k nam buči,
kot grom bobni, kot zvon doni
in kliče, vabi in budi:
Vstanite, bratje, dan žari!*

*Dovolj je spanja, miru je dovolj!
Kdor bol preišlja, boli ga še bolj,
junak ne boji se rane!
V duši bolest je dejanjem izvor,
bodočnost rodi pogum in napor,
kdor vzdihla in prosi, vzpota ostane!*

*Izdahne naj, v prsih speči lev,
ob tvoji sili pohlevna natura!
Že bije, odzvanja usodna ura:
vse zdravo zrnje očistimo plev!*

*Ponos naj dušo vzigra, vzvalovi —
in čelo pokonci, v daljavo oči,
izkreši iz prešlosti se spoznanje:
Če sebe imamo, imamo vse;
če sebe poznamo, poznamo vse,
kar treba, da gremo na vojevanje!*

*Ne mimo, ne nad —
ne! — ob bratu brat
kot eno telo s tisoč rokami,
ki silo ravna jim ena zavest,
mi svojo zemljó oplodimo sámi,
da kralj Matjaž se z vojsko vzdrami,
da ena zamahne mogočno pest,*

*da jake, nepremagljive volje
na grobje — na Gosposvetsko polje —
naš vojvoda zopet pojde sest!*

*Iz dni bodočih k nam buči,
kot grom bobni, kot zvon doni . . .
Čuj, kliče, vabi in budi:
Vstanite, bratje, vojnikov ni!*

*Vsak vsem, a najprej sebi zvest,
koder jih ni, ne išči cest:
v življenje drži le ena — moč!
In ena le živi resnica:
Tvoja je in ostane pravica,
če sam si jo daš, v se upajoč!
Iz krhkih tvarin mečev ne kujmo,
doma za pečjo nikar ne možujmo,
zadosti je že modrostne drobnjave —
iz kotov je treba ven na dobrove,
koder sourag pripravljen stoji!
Tik njega stopi, poglej mu v oči:
Če taka zapoved je, pa se bojujmo! —
Nikar načrtov samih ne snujmo —
življenje uči, kako se živi!*

*Tujcu je znoj naš njivo gnojil,
tujcu bogastvo naš glad množil.
Bratje, v svoje brazde sejmo,
sebi obresti od svojega štejmo —
če je kdo hlapec, mi nismo več!*

— — — — —

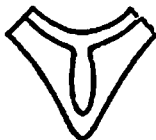
*Iz dalje plava klic bobneč,
kot velikonočni zvon doni:
Vstanite, solnce že gori!*

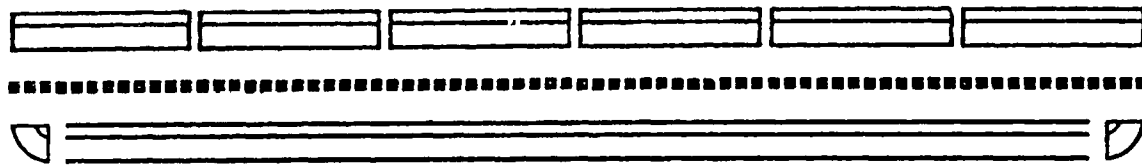

ZADNJA PESEM.

*In v srcu nekaj valovi in vstaja . . .
Čuj, tiho, komaj slišno se glasi.
Je li to spev iz zemeljskega raja,
je li to vzdih življenja težkih dni?*

*Saj pride le, kar mora, ne, kar hoče:
mi smo življenju plen, ne ono nam.
Če v zadnji pesmi mi srce zajoče —
srce le v solze more, ne drugam!*

MOJA SONATA.

1.

*Jesen mi vlada v duši neveseli,
upadli so cvetovi mojih lic . . .
Glasovi sladkih strun so odbrneli,
na jug spominov šli so z jato ptic.*

*Osamljen in pozabljen je moj vrt . . .
Kako dehtel je, vabil me ljubeče!
Stopila je v svetišče moje smrt,
akat se je osul ljubezni sreče!*

2.

*Akat se je osul ljubezni sreče
v najlepšem cvetju sredi plodnih leh;
po zraku list za listom suh trepeče,
raznaša veter meni jih v posmeh.*

*A noč se s sni nekoč je nanj spustila,
nje topli dihi so ljubeč ga greli . . .
Ljubila sta se, ah, tako ljubila —
kristali so ledeni ga objeli.*

3.

*Kristali so ledeni ga objeli,
življenja kal so zamorili mu,
in ko so žarki solnčni zagoreli,
kot luč ob grobu so svetili mu . . .*

*Na vrtu moje duše mnogi cvet
ponižno dviga se, sladkodehteče —
a tudi te mi vzame mraz in led:
ob gredah hodi smrt . . . Srce trepeče . . .*

4.

*Ob gredah hodi smrt . . . Srce trepeče
in skoprneti hoče in umreti . . .
Kako se rosa biserno leskeče!
To solze vaše so, vi moji cveti!*

*Ob gredah hodi smrt . . . pogubo diha . . .
In slutnje zle v razkošju si topim,
na dušo pa mi lega žalost tiha —
bolan tako živim . . . Živim? . . . Živim!*

5.

*Bolan tako živim, živim, živim . . .
Kaj to mi hoče, kar nekoč je bilo!
Sedanost čutim trdo in nemilo,
bodočnosti nejasne se bojim.*

*In duh zataplja se mi v sebe sam,
in noč brezzvezdna, mrzla ga obhaja;
ni žarka, da bi šinil v srčni hram,
in težka, strašna misel v meni vstaja.*

6.

*In težka, strašna misel v meni vstaja,
da vzel bi smrti koso . . . O, kako
končal bi lahko vse, kar me obdaja,
pa tudi sebe bi porazil z njo!*

*Hej, ni li leka vinski breg ustvaril,
da z njim iz sebe drugega rodim?
Kar vsakemu, to meni je podaril:
natočim vina v kupo in drhtim . . .*

7.

*Natočim vina v kupo in drhtim:
Srce, kaj vzdiháš kakor prebodeno? . . .
Ne joči mi kot dete, saj hladim
globoko rano tvojo razboljeno!*

*Cvetoči vrt moj, duša moja zdrava —
kako v opojnih snih pred mano vstaja!
Ah, trudna je in težka meni glava,
in vest dušim in kes, ki me razdvaja.*

8.

*In vest dušim in kes, ki me razdvaja,
zaklinjam v pokoj z zadnjo uso močjó,
trt solza, glej, s pogumom me napaja;
kdo jih preštej, ki jim je bolj hudó?*

*A mene dviga zlata vinska kaplja,
nje so duhovi me tešoč ogreli,
srce se v radost vriskajoč zataplja —
jesen vesela v duši neveseli!*

SONATA POD KRIŽEM.

1.

*Na tvojih ranah, križani moj Bog,
kri ni se ti do danes še strdila,
tvoj svet te biča trdih, zlobnih rok,
ker mu iz tebe luč je zasvetila.*

*A luči se bojimo mi ljudje!
Mi smo slabiči grešni in lažnivi,
po temi nam le pot udobna gre,
očiti so nam grehi v luči živi!*

*O, tudi jaz sem te že, Bog, udaril!
Kri vidim svežo tamkaj v rani tvoji . . .
Na vsem, kar sem zatrl, kar si ustvaril,
vise pogledi žejni, vroči moji.*

2.

*Vise pogledi žejni, vroči moji
na tebi, o — mladost, mladost, mladost!
Kako po duši ti cvetoči moji
razlivala si radost in sladkost!*

*A sam sem hotel, da mi mora pasti,
in padla je mladost in mi umrla!
Zatrepetala je, oči zaprla
kot deklica, ki onemore v strasti . . .*

*In ko se duh potaplja mi razgret
kot solnce v moje v one dni — okrog
srca mi raj vzcveteva, v nič zaklet;
pozabljam, kar prebil sem že nadlog.*

3.

*Pozabljam, kar prebil sem že nadlog
od dobe, ko srce mi je vzplamtelo . . .
Vem, da sem bil premalo sebi strog,
in to boli me, to me bo bolelo.*

*Kot ti si, Krist, človeštvu žrtvoval se,
tako srce sem srcu žrtvoval,
ti križan bil si, ker si daroval se,
ker ljubil sem, zasmehu sem zapal . . .*

*Bolesti vse, kar sem jih kdaj prebil,
izginjajo v tej boli silni moji . . .
Izgubil sebe! . . . Kje bi žal izmil? . . .
Zasveti, solnce, v vsej krasoti svoji!*

4.

*Zasveti solnce v vsej krasoti svoji,
in zlati dan po zemlji se razlije . . .
Moj duh zleti h krvavi glavi tvoji
in se ob kroni trnjevi ovije.*

*Bolnik kleči brezglasen in v solzàh,
in ni ga sram molitve . . . Solnce večno,
ti sevaš nanj — na svoje duše prah —
kako srce drhti nesrečnosrečno!*

*In vsaka misel glorio ti peva,
praziva luč mu v duši plameni,
in večnost nema vseokrog proseva
iz tvojih polzatisnjenih oči . . .*

5.

*Iz tvojih polzatisnjenih oči
trpljenja slava gleda name s križa,
v pest hoče roka, v kletev hoče kri,
ko moj poljub trepalnicam se bliža,
da jih zapre, da bi počival, Sin! . . .
Na vek oko ne bo se ti zaprlo,
v neskončnem morju solz in bolečin
še je ljubeče na trinoge zrlo!*

*A jaz ne morem, jaz ne morem več!
Naj vekomaj mi v tebi duša sanja! . . .
. . . Na rane lijejo kot dež hladeč
ti žarki milosti in odpuščanja . . .*

6.

*Ti žarki milosti in odpuščanja,
kako so mi svetili že nekoč,
ko je ljubezni, mati, me brezdanja
s teboj družila neugasla moč!*

*Glej, v svet me je odvedel z doma pot,
ti si v srce me zvesto zaklenila,
zaklenil v dušo tebe sem; dobrot
nikdar ne zabim tvojih brez števila.*

*Kako mi duša k tebi hrepeni,
ti dom moj tihi vriskajoče sreče!
Ko tvoji me pogledi zro ljubeče,
kako ob njih srce mi zakipi!*

7.

*Kako ob njih srce mi zakipi,
ko tvoje, ljubica, me zro oči! . . .
Kjerkoli, s komerkoli govori,
povsod si misli moje misel ti!*

*Moč vseh moči — to je ljubezni moč!
Pod križem tožim nje vsemožno silo . . .
In dviga v dan nas in pogreza v noč;
kje je srce, ki ni je še čutilo?*

*Zakolni jo, uniči jo! . . . Nikdar! . . .
Križ sam ljubezen večno nam oznanja,
ti sam si, Krist, ljubezni vir in žar,
v prah duša se ponižno tebi klanja!*

8.

*V prah duša se ponižno tebi klanja
tu pod podobo zlosti in kreposti . . .
Nad tabo vsa preteklost težko sanja,
uprašuje te: Kdaj bo trpljenja dosti? . . .*

*A ti molčiš! — Iz tvojih smrtnih ran
odseva groza strašnega mučenja,
iz dalje se krvavi bliža dan
bodočega življenja in trpljenja . . .*

*O, kje je mir, in kdaj bo konec? . . . Ni ga! . . .
Življenje, prenasičeno skrbi in tog,
pritisni nase, naj pogum si vžiga
na tvojih ranah, križani moj Bog!*

9.

*Na tvojih ranah, križani moj Bog,
vise pogledi žejni, vroči moji . . .
Pozabljam, kar prebil sem že nadlog;
zasveti solnce v vsej krasoti svoji*

*iz tvojih polzatisnjenih oči . . .
Ti žarki milosti in odpuščanja —
kako ob njih srce mi zakipi!
V prah duša se ponižno tebi klanja . . .*

JUTRANJA SONATA.

1.

*Jutro moji bolni duši sije,
ko se prebudila je iz sanj . . .
Spev naj v prsih mi prepolnih vzklije,
da te harmonije zlijem vanj!*

*A ob meni svet prečudni ta!
Ko se zbuja, kliče mi pozdrave,
da se z dušo mojo poigra —
angel blagi, dvigni jo v višave!*

2.

*Angel blagi, dvigni jo v višave
tja nad milijone žarnih zvezd,
dvigni jo iz teme in nižave,
koder polje žalost in boleost!*

*Duša vsa tako je meni žejna . . .
Tja mi hoče, koder poezije
vlada moč pravečna in brezmejna,
koder smrtnosti nesmrtnost klije.*

3.

*Koder smrtnosti nesmrtnost klije,
tamkaj ti cveteš, ljubezni raj!
Kar rodi se, ničnost vse zakrije,
ti si le od vekomaj do vekomaj . . .*

*Čuj, kako je čarobna pravljica,
ki jo sluša duh moj nemiran:
Tam, kjer solza več ne moči lica,
ogenj je ljubezni večne vžgan.*

4.

*Ogenj je ljubezni večne vžgan
tudi v srcu, tudi v srcu mojem!
Solz studenec mojih je izpran:
ker bridkosti ni, veselo pojem!*

*Komu mari, kaj srce mi čuti?
Bo li bolje, če sem zlovoljan?
Smrt razvila črne je peruti —
bliža se moj zadnji, prvi dan . . .*

5.

*Bliža se moj zadnji, prvi dan,
ki bo konec toge, vir pokoja . . .
Čakam ga pogumen in miran —
konec ima tudi moja hoja!*

*Ali se nam kdaj po zimi toži,
če pomlad spe v gore in nižave?
Kri veselo mi po žilah kroži,
in oči mi gledajo sanjave . . .*

6.

*In oči mi gledajo sanjave
zopet one mlade, zlate dni,
ko pošiljala si mi pozdrave
iz srca v srce, ki ti gori.*

*Večnost vso rad žrtoval bi jaz
za preteklost, da mi še zasije.
Kaj li vem, če da prihodnji čas
neizmerno slast, da duh jo pije?*

7.

*Neizmerno slast, da duh jo pije,
ko poljub na ustnih zagori —
te beseda ne izgovori,
nanjo le spomin mi v prsih žije . . .*

*. . . Nagni k meni se, ti moja roža,
ljubček tvoj na srcu je bolan!
Val me zlatih, mehkih laskov boža,
in srca je strah in boj končan!*

8.

*In srca je strah in boj končan! . . .
Mlad bolnik na postelji umira,
pógled — pol radosten, pol solzan —
tja, kjer solnce gasne, se ozira . . .*

*O, poznam se, čutim svojo moč!
Kje, namišljene ste harmonije?
Pride noč in zopet prejde noč —
jutro moji bolni duši sije . . .*

9.

*Jutro moji bolni duši sije —
angel blagi, dvigni jo v višave,
koder smrtnosti nesmrtnost klije,
ogelj je ljubezni večne vžgan!*

*Bliža se moj zadnji, prvi dan,
in oči mi gledajo sanjave
neizmerno slast, da duh jo pije —
in srca je strah in boj končan!*

SONATA O LOGU IN VRTU.

1.

*Jesenski dih po logu tihem gre
in praprot osamelo mi objema,
pod njo začarane mi sanje spe:
on vase jih, srce nasé prižema.*

*Jetniki — sanje mojega srca! —
le v duši ostanite mi zaprti;
bogastvo moje ste, vam ne velja
advent prirodne sladkogrenke smrti!*

2.

*Advent prirodne sladkogrenke smrti
naznanja nam spasiljev prihod,
ko zopet v dušah zacveto nam vrta,
da duh se dvigne pod nebeški svod.*

*Če srcu enemu izteče kaplja,
kaj vsemu je življenju konec že?
Ko solnce se za goro v noč zataplja,
krovavo še vrhovi zažare.*

3.

*Krovavo še vrhovi zažare
v večernem hladu, sanj dospo blažila,
src zapuščeni domi hrepene,
da bi po njih triglavska roža uzklila ...*

*Nekdo — morda sam jaz — sanj prebogat,
s pogumom smelim se grohoče smrti
in svojo čuti moč in rast — takrat
objem poslednji k rožam spe na vrta.*

4.

*Objem poslednji k rožam spe na vrta
rok tvojih silnih, ti življenja boj!
Pred mano potov tisoči odprti —
nikjer ukaza ni: Počivaj, stoj!*

*In dvigne duh se in mi zopet pade,
nemirnemu je tolažilo mir,
ponosen raste, govori brez nade:
Brez sladkih zvezd prihaja že večer . . .*

5.

*Brez sladkih zvezd prihaja že večer
na tvoje veje, tihi, sveti log!
Ni gladkih cest, ni sladkih mest nikjer,
noč straši, v njeni temi vrag in Bog . . .*

*Z zvestobo v srcu hrepenim naprej,
iz sebe sama duša se napaja,
pravica do blaginje tamkaj, glej,
iz črnih dalj kot tih menih prihaja!*

6.

*Iz črnih dalj kot tih menih prihaja,
ki Bogu v čast odprl bi vir krvi,
globoka vera, sad ljubezni raja,
da meni roža njenih lic dehti.*

*Iz dni nezabljenih, umrlih v zori,
prižubori vodé življenja vir,
odmaknejo pogledom se zastori,
na dnu srca se prebudi nemir.*

7.

*Na dnu srca se prebudi nemir,
življenje ustane, v dušo šine volja:
svoj — kot na gori svobodni pastir,
njen — kot spomladi cvetje sredi polja!*

*Iz sebe sama duša se napaja:
moč pije in si daje zopet moč . . .
K svetlobi hoče, in od nje gre noč,
in sanja, da nekje spet jutro vstaja.*

8.

*In sanja, da nekje spet jutro vstaja,
kot demant lepo, ki — v zlato ukovan —
nebeške maurice odsev poraja,
preljubemu dekletu darovan.*

*Potem iznova zacveto poljane,
tam v svetu svojem gleda jih srce.
Če kane solza, saj od sreče kane:
jesenski dih po logu tihem gre . . .*

9.

*Jesenski dih po logu tihem gre:
advent prirodne sladkogrenke smrti . . .
Krvavo še vrhovi zažare,
objem poslednji k rožam spe na urti.*

*Brez sladkih zvezd prihaja že večer,
iz črnih dalj kot tih menih prihaja,
na dnu srca se prebudi nemir
in sanja, da nekje spet jutro vstaja . . .*

VEČERNA SONATA.

1.

*Višave so temne, in solnce umira . . .
Po zemlji se plazijo tihe sence
kot mehki prsti sladkega sna,
da padejo nam na trepalnice . . .*

*In rožici dve kraj tihe vasi
nagibljeta druga se k drugi,
in potok kot pesem se sladka glasi,
kot pesem vabljiva v globoki strugi . . .*

*Hodila je moja in tvoja mladost
kraj skupnega žitja globoke reke,
ko bila užita je vsa sladkost,
mladost je utonila na veke . . .*

*V prečisti, vlažni večerni zrak,
tja, kjer mladost je umrla,
prišel je starec telo si krepit.
In veter je vel, in šumeli so
z vej k tlom odtrgani listi —
o, mrtve nade, ki padajo
iz src ponosnih v nepovratnost . . .*

*In v lepo in strašno to noč
priplaval kot iz mrzlega groba
glas je umirajočega starca:
In ker smo rojeni, vsi bomo umrli!*

2.

*In ker smo rojeni, vsi bomo umrli,
poraženi pademo pod kosó
nevidno nevidne smrti . . .
A duh naš? . . . Kam pojde on?*

*Ali ga krila dvignejo gor,
odkoder prihaja jutro in dan?
Ali ga grehi vržejo dol,*

odkoder se plazi noč in mraz?
 Ali bomo kot sanje, ki hodijo
 k nam s sladkostjo neizrazno?
 Ali bomo kot veter, šušteč
 med listjem v gaju tajnostnotihem?
 Ali iz nestalnosti zdanje
 v nestalnost se večno pretopimo?

Tam pod nebom plava
 snežnobel oblak,
 glej, tako nedolžen
 in tako lehak!

Pa priveje sapa
 in ga raztopi,
 in oko ga išče —
 a oblčka ni!

In tisoč se hrepenečih oči
 ozira k pramenom solnčne luči,
 ki trepeče po nebu večernem . . .
 In sinje ozračje objema goré,
 ki kot prikazni pravljíčne
 ponosne, polmračne vrhove
 ovijajo v vijoličast pajčelan . . .
 In rdeče, kot v ognju razžarjeno
 zlató valovi na širne poljane
 in se oklepa vej dreves
 kot svetli okraski smreke božične . . .

In tisoč se hrepenečih duš
 tja dvigne k solncu gasnečemu,
 spev zašumi po veselstvu glasan:
 Lepota kipi iz višave, daljave!

3.

*Lepota kipi iz višave, daljave
 do nas — v to temo, v ta mraz!
 Ljudje pa se dvigajo v glasnem ponosu,
 rasto nad vrhove večnih gorá . . .
 A koder pade na teme luč
 ponosnim, samoljubnim ljudem,
 odkrijejo se njih temne pege,
 in se zboje in zbeže v temò!
 A čistost ne boji se svetlobe,
 najsi razpaljene strele lete
 od vseh strani, na vse strani!
 Ko solnce ugaša, in noč prihaja —
 az čutim, kako sem upehan ves
 po dolgi hoji nestalnega žitja!*

*Iz teme prihaja moja cesta,
 prekrižana z dolgimi sencami . . .
 A nekaj svetlika se v mesečini
 pred mano kot dolga, srebrna nit . .
 Je li kje v dalji varen pristan,
 ni li svetlobe prikaz mameči,
 ki mi pot od smotra ravna?*

*In splašil sem se te ceste,
 dolge in hladne in v nič držeče,
 in v meni je nekaj zatrepetalo,
 kakor podrl bi se notranji svet,
 sezidan na veri, ljubezni in upu . . .
 A takrat zrastel je v mesečni luči
 na poti križ, na razpotju —
 in vsepovsod skrivnostni večer,
 miru poslanec, utehe znak . . .*

4.

*Miru poslanec, utehe znak
ti, pravijo, si, ki na križ pribili
so tuji te grehi, ti žitje izpili,
umrl si — nasmeh ob smrti mehak . . .*

*Tako umira, kdor nedolžen umre . . .
A ko se moje oko zapre
za dobo, ki ji konca ni?
Srce uprašuje, odgovor molči!
Peza življenja, kupa trpljenja
naj, človek, zame govori!
Človek, ti brat moj v boju življenja,
sam si pil grozote vse,
okusil sam togote vse
viharja ljutega kipenja —
ti, brat, ki veš to, sodi ti!*

*Glej, mirna se noč nad mano razpenja,
ko kažem, sirotnik, srce ti svoje:
Kar dobrega v njem je, bodi tvoje,
vse slabo pozabi — o, saj boli,
kako — to veš, to čutiš le ti,
ki sam se greješ ob ognju krvi —
ni drugih mi mar — brat si mi le ti,
ti lahko pozabiš, ne morem jaz:
čas mine, a kar donese čas,
ostane, da v duši do konca živi!*

*O, bratje, trpeči vi živi ljudje!
Brez vas me je strah, k vam hočem!
Naj z vami oriskam, naj jočem —
del vaš sem, vaše duše del moje srce!
Ko bi se vse vaše trpljenje izlilo*

*v srce to moje,
da vaše bi se upokojilo,
zaklicalo moje bi z vso silo:
Življenje takó je
dopolnilo poslanje svoje!
In pride mir — spoznanje z njim!*

5.

*In pride mir — spoznanje z njim . . .
In trka na srca: Odprite se!
Vase, ljudje, ozrite se!
Kače strupene, umaknite se
iz svetišč, ki jih oskrunjate
s strupom brezdušja, naslade!
Vsi ste brstje ene livade!
In razletite se, meglé,
ki duše trpeče v vas drhté —
saj jaz prihajam v dobroti vsej,
da srca obsinem v miloti vsej!
Sovraštvo in srd, zavist in strast
naj zgrme navekomaj v propast!
In žalost in solze, jok in bol —
ni li vsega več kot dovolj?
Bežite iz src, bežite!
Prihajam — meni se odklenite,
železne duri srčnih globin!
Vsak je trpeče matere sin . . .*

*In srca se spoznanju odpirajo,
in gosti strašni odhajajo
v noč nekam, v viharja vrvenje . . .
Proti jutru oči se ozirajo,
in živi ljudje, glej, vstajajo —
v novo življenje, v staro trpljenje?*

*A jaz? . . . Kot brza ptica, ki drugam
leti nad zupuščenim gajem,
mir plava nad menoj . . .
Prepozno dospel je ljubi gost:
višave so temne, in solnce umira . . .*

SONATA O ŽIVLJENJU.

1.

*Miruj od hrepenenja mi, srce!
Kdo sanja naj, ko sije velik čas?
Kot sokol švigne drzno nad polje,
ledena misel, spni se nad moj jaz!*

*Kar giblje v duši tihih se željá —
pospite! Kaj nam hoče zdihovanje!
Dekletu pristoji potok solzá,
možem pero, beseda, vojevanje!*

*Od vzhoda do zahoda luč proseva,
mogočno klic grmi ukazujoč:
Kar, bratje, druží vas, boli, preveva,
izlij se v voljo, da rodi se moč!*

2.

*Izlij se v voljo, da rodi se moč,
ti, skrita bol, samozatajevanje!
Vstajenja pesem trumoma pojoč,
pot si v svobodo krčijo tlačanje.*

*Na vas je zidan kras razkošnih mest,
vi ginete v trpljenja veličastvu;
tam, kjer žari mogočnosti prelest,
od mišic vaših čar je dan bogastvu.*

*Do vas se niža senca smrtne halje . . .
Vam li v sirotnosti je to pomoč?
Od bratov glas prihaja tam iz dalje:
Jak bodi, svoj ukaz izvršujoč!*

3.

*Jak bodi, svoj ukaz izvršujoč,
ponosno ti veleč: Živeti hočem!
Zamé ni le skrbi moreča noč,
naj okrepe se prsi v boju vročem!*

*Hip radosti, slasti in poželjenja,
ko prekipi, vzdrhti ljubezni slast —
to je začetek tvojega življenja,
pa naj zato bo delež tvoj propast?*

*Svet in življenje — glej, vse tvoja last,
saj tudi tebi človek je ime!
Zavestno stoj in brani svojo čast,
a nikdar trd, če prosijo solzé!*

4.

*A nikdar trd, če prosijo solzé
otrok nezgode, žalosti in sile,
ne stoj ob strani, daj v pomoč roké —
trinogov ne, prej kamen bi genile!*

*Izkušán v bedi, veš, kako boli
žal nezaslužena, nedolžnih kazén.
Dokdaj krivica trda naj živi?
Dokler razklepa pest sram in bojazen!*

*Ha, vidiš lica, od skrbi zorana,
kako se k tlom privija od nezgod
devojka-lilija, v pohlep prodana? . . .
Izžet, usužnjen je trpečih rod!*

5.

*Izžet, usužnjen je trpečih rod!
Glej, bolnih grudi materinih hrana —
otroku slast, a mu iz njih je dana,
kal smrti — dota na življenja pot!*

*Kruh, trdo služen, blagoslavlja groza,
da ne zaloti te ob delu smrt;
živali dom je pevajoča loza,
v dušeče si ozračje ti zaprt!*

*Zbudi se srd, vre v prséh kot vulkan —
z orožjem množice so že obdane . . .
Le jeknil je, že k tlom je poteptan —
nihče ne dvigne ga, če sam ne vstane!*

6.

*Nihče ne dvigne ga, če sam ne vstane,
uporu z vero vase da oblast!
Izvoljenci gnetó se v blesk dvorane,
napoj jih vnema — narodu na čast!*

*Tam zdolaj v vlagi tesnega stanú
glasi se dece jok: umira mati!
Več kot življenja jim ne more dati —
skrb jo je strla — treba je mirú . . .*

*Odmeva sem žvenket penečih čaš . . .
Mož, v misli zatopljen, svoj gleda rod:
„Življenja vojna, vsega me imaš!“
Junak si, sin trpljenja, in gospod!*

7.

*Junak si, sin trpljenja, in gospod,
ko stiska peza te moči usodne;
a ti na romarsko ne stopaš pot,
da milosti bi prosil blagorodne.*

*Glej v gori hrast, ki strela ga ošvigne!
Spomladi veje spet zazelene.
Za hip omahneš, pa te zopet dvigne
moč delavne in žuljave roké.*

*Kdo jačji od krvi je, ki iz rane
stoplodno seme vrže v črna tla?
Kdo silnejšega kot si ti pozna,
ako ti lastna moč nasilje zmane?*

8.

*Ako ti lastna moč nasilje zmane,
kdo moč nepremagljivo ti je dal?
To plen je bitke, v tebi bojevane:
umrl je suženj, da je človek ustal!*

*Ne tisto lice, ki se smeje, joče,
ki je igralčevih premen izraz:
to je v dejanju, kar mi volja hoče,
v besedi, v čuvstvih isti — to sem jaz!*

*Vrši, hrumi življenja divji ples . . .
Kdo zmagal že brez vojne je krvave?
Vse pade! To ostane, kar je res!
Kam v žalost, bratje? . . . Kvišku moške glave!*

9.

*Kam v žalost, bratje? ... Kvišku moške glave!
 Naj moč se v žilah zopet razigra!
 Počiva delo naj, in pod zastave
 mož do moža resnobno se ravna . . .*

*Vi čarovniki, ki iz globočine
 zaklade čarate na beli dan,
 iz vaših rok v snov mrtvo žitje šine,
 ves svet naslonjen je na vašo dlan!*

*Zakaj bi služil samo tožbam sluh?
 Naj tudi spev veselja zakipi!
 O, pridi, dan, da se razmahne duh,
 in ako moraš, vzrasti iz krvi!*

10.

*In ako moraš, vzrasti iz krvi
 kal, ki samozavest v nas zaplodi:
 Življenje eno v smrt je izročeno,
 življenje novo iz krvi rojeno!*

*Ko dan ugasne, in se grob odkrije,
 pač damo v plen trohljivosti telo,
 kar grelo je duha, to v nas se zlije,
 sto isker vžge in src razvname sto.*

*Ustvarjeni nikomur za igranje,
 imamo, kar si dali smo sami;
 poštenju čast in delu spoštovanje —
 cen ti najvišja, vzkipi iz pesti!*

11.

*Cen ti najvišja, vzkipi iz pesti:
Tako sem človek kakor ti, ki sodiš!
Če po življenja gladki cesti hodiš,
ne glej prezirno nanj, ki krvavi!*

*Tam v srcu giblje se kot grenka bol —
vsi naši so utrjeni od dela,
in zemlja, ko sramote bo dovolj,
od našega pohoda bo bobnela . . .*

*Nič več, nič manj: pravica naj živi!
In kdor umre za blagor očetnjave,
med rožami na grobu luč gori —
alegorija nam bodoče slave!*

12.

*Alegorija nam bodoče slave:
Iz neme skale brizgne vodomet,
preseka, razpodi višav temnjave,
do solnca dvigne ga ponosni vzlet.*

*Vsi eno smo, iz enega smo vsi,
dom širni svet, nikoder ni tujine!
A rodna gruda, naj tvoj sin beži?
Ostani vzor dobrote materine!*

*Ko solnce se razpali ponosito,
vse sponje se ledene raztajé.
Življenje svojo pot gre zmagovito . . .
Miruj od hrepenenja mi, srce!*

13.

*Miruj od hrepenenja mi, srce,
izlij se v voljo, da rodi se moč:
jak bodi, svoj ukaz izvršujoč,
a nikdar trd, če prosijo solzé!*

*Izžet, usuznjen je človeški rod,
nihče ne dvigne ga, če sam ne vstane;
junak si, sin trpljenja, in gospod,
ako ti lastna moč nasilje zmane!*

*Kam v žalost, bratje?... Kvišku moške glave!
In ako moraš, vzrasti iz krvi,
cen ti najvišja, vzkipi iz pesti,
alegorija nam bodoče slave!*

IZPOVED.

*Saj se izpovedujem tebi, Bog!
Prevečkrat sem grešil v življenja dneh:
deklet je čaral mene jok in smeh,
in zlovoljan sem nosil pezo tog.*

*Le z drugimi — ne s sabo — bil sem strog
in niti mislil nisem, da je greh,
če bi sovražnika odrl na meh,
vse breme svojih mu predal nadlog.*

*Sedaj skesano klanjam grešno glavo,
ves plah je in ponižen moj korak;
le to, kar drugi poreko, je pravo.*

*In kakor jagnje sem voljan, krotak,
a kdor me striže, njemu pojem slavo . . .
Čuj, božji glas mi zagrmi: Bedak! —*

KRITIKOM.

*Gospodje v rdec̃ih plaščih — moj poklon!
Kaj bi tajili? Mikroskop in sova
grb mesarije vašega je kova —
kdor z vami v svaštou ni, ta je kujon!*

*Če sem na kmetih ali grem v salon —
vi prst na čelo: „Kam gre pot njegova?!
S slepoto je udaril ga Jehova —
le na smetišče naj gre pactedron!“*

*Kar je pod solncem, nič vam ni po misli;
ta se lovi za vejice in pike,
a kjer so te, robanti in svetuje.*

*Kot peti trn smo vam pismarji v čisli,
dajéte v honorar nam brez mladike,
nihče pa nam še brundice ne skuje!*

PREŠERNU.

*Iz src navdušenja nam glas kipi,
glas radosti, ponosa in česčenja:
Prešeren, pesnik večnega žioljenja,
na čast naj tebi slavospev grmi!*

*Umrje vse, kar se na svet rodi,
a vzdih tvojega so hrepenenja
v glasove se izlili, ki ne jenja
bogata cena jim do konca dni!*

*Na svoji zemlji tožni rod domuje,
v trpljenju rojen, stiskan in teptan;
brezupen ves tvoj sladki glas začuje,*

*razmakne v dalji zastor se teman,
pokaže svet se, kjer Slovan kraljuje,
proroški glas tvoj naš oznanja dan!*

NOVA ZEMLJA.

*Utešeno srca je hrepenenje:
odgrnil se pred njim je novi svet;
sanj in bolesti duh mi je otet —
začenja novo, mlado se življenje.*

*Nenadoma dospelo je rešenje:
na kameniti stezi vzknil je cvet!
S krasoto neizrazno je odet —
pomlad prihaja, nadejam vstajenje . . .*

*Src dvoje se nad zibelko priklanja,
nedolžno, sladko dete tiho spi;
kdo misli, kaj bodočnost temna sanja? . . .*

*Iz uživanja veselih zdanjih dni
sladkosti roža čarobna poganja,
umrje strah, življenje naj živi!*

MLADOST.

*Vodé življenja vrelec — mlada kri,
nikdar v mladostnem srcu misli kalne,
in duša dviga se nad gore skalne,
nasproti solncu samemu hiti!*

*Ljubezen vstaja, ogenj plameni
iz vsakega pogleda; pesmi žalne
iz prsi ni — in ni stopinje stalne:
mladost živi, če ji pokoja ni!*

*Sanjava kot poročni dan nevesti,
iz radosti, razkošja in prelesti
kipi mladost . . . Kaj hoče ji vihar?*

*Rož siplje sama si po svoji cesti
in mimo vseh težav in vseh bolesti
svoj zakon piše, sebi je vladar!*

V SVETIŠČU.

*V molitvi tihi tu drhtim, Marija!
Na oknih tam že solnčni žar umira,
obličje belo polumrak zastira —
le srcu slišno diha poezija.*

*Od sten se hladnih večna luč odbija,
v goreči venec se ob tebi zbira,
srce odpira se mi in zapira,
in smelo duh peruti moj razvija*

tja gor, kjer večna luč ima izvirek,
 kjer solncu vrelec je in zvezdam olje,
 kjer moč, krepost nam in pravica žije.

Tam pil bi duh! . . . O, najsi en požirek!
 In vrnil bi se jak in krepke volje
 tja dol, kjer tema solnčno zemljo krije.

MIMO MLADEGA DOMA.

Nad mladim domom plava velik dan:
 iz njega vanj prameni sijejo,
 cvetovi z Zlatorogovih poljan,
 glej, vsepovsod veselo klijejo.

Na čar ljubezni, dušam darovan,
 in na vezi, ki tesno vijejo
 ob srcih se — na ves ta dom miran —
 roké nevidne srečo lijejo.

In mimo gre po cesti potnik sam —
 temà pred njim, ne ve ni kod — ni kam . . .
 Pa žarek nanj posije tuje sreče.

In kri po žilah spet mu zaigra,
 pred njim brez broja se odpre stezá —
 naprej srce ga sili hrepeneče . . .

V SAMOTI.

*Sladak poljub, gorak objem, dekle!
Tako sva se v mladosti poslovila.
Nikoli v duši meni ne zamre,
kar vanjo si cvetov mi zasadila.*

*Ponosno moja se zavest pospne:
vsaj ena duša tebe je ljubila!
Kdorkoli in karkoli naj dospe,
krasú srca ne stre nobena sila!*

*Povsod in vedno sam, a sam nikdar;
srce je plitvo in tako brezdanje,
in če resnice ni, pa so vsaj sanje.*

*Ko zabesni preteče mi vihar,
obuladam čuvstva, sam njih gospodar,
ki daje mi pogum in moč spoznanje!*

OB MORJU.

Dubrovnik.

1.

*Kraj lepega morjá sedel sem z njo . . .
V daljavo zrla sva, v morjé utopljeno:
tako neskončna je neizrečeno
ljubezen, ki jo nosiva s sebo!*

*Nad morjem eno solnce je samó,
nebo nad vsem valovjem sije eno:
tako plamti, iz sebe porojeno,
nad nama eno solnce in nebo.*

*To solnce moje in to solnce tvoje —
ljubezni drugim je nevidni žar,
ki dan življenja skupnega zlati.*

*Nebo je tvoje in nebo je moje,
ki si mu ti kraljica, jaz vladar,
a drugega nikjer nikogar ni!*

2.

*Vzkipe grebeni iz morjá globine,
oko ugasne večnega neba . . .
Kot v solncu noč v človeku moč izgine,
v zasmeh vanj brizga silni srd morjá.*

*Nekje v daljavi plašna luč zasine,
svobodne poti iz grobov ne zna:
Nekdo za smotrom hrepeni v daljine,
a iz objema zli mu duh ne da . . .*

*Kako, predraga, v srcu je sladkó,
ko gledam boj, ki mi, izvojevan,
prinesel je, zmagalcu rož opojnih!*

*In če bi ne zgodilo se tako,
kaj bi ne prišel nama tudi dan
med rožami na dnu valov pokojnih?*

3.

*Po belih potih med cveticami
mrak izprehaja se, nesoč pokoja;
počiva v moji roki roka tvoja,
ti moja sreča, ti kraljica mi!*

*Morjé oglašá se s pravljicami:
V objemu mojem neha trudna hoja,
življenje vredno ni skrbi in boja,
laž je kraljestvo nad zvezdicami . . .*

*In ti drhtiš! . . . Omahne tebi glava,
poslušá, kaj srce mi govori . . .
Po morju v lučih ladja bela plava.*

*Kako se nekam ji naprej mudi!
In up veselo v srcu se vzigrava,
da najin raj na zemlji se budi!*

4.

*Valovi, v polusnu se igrajoči,
nemirno čakajo, da pride kralj
z ognjeno krono tam iz silnih dalj —
pred njim prameni, zlati prah siploči.*

*Oko zavzeto solzo mi potoči,
zavest me dvigne od pozemskih tal,
da se umiril je viharja val,
ko sem zaživel v nje ljubezni vroči.*

*Kot tisoč žarkov se z neba utrinja,
utrinja se mi v srcu nadej sto,
da velik dan pred nama se razgrinja.*

*Kako bi, žena, ti povedal to,
kar hrani sreče nama doba sinja?
To v srcu tajno čutim jaz samó!*

5.

*Kaj nisi, morje, bajka čudovita,
nepremagljiv gigant in pesmi vir?
Ko lune se srebro v valovih svita,
zaraja v tebi deklic morskih pir.*

*In zemlja, ki jo kriješ, v skale skrita,
drhti, ko tvoj doseza jo nemir,
in pesem tvoja sladka, ponosita,
pričara nam v srce sen tisočer . . .*

*Nad bajko in resnico, ki živi
nad tabo, v tebi in ob tebi, morje,
vesela misel meni poleti*

*do tja, kjer širi moje se obzorje,
med vej zelenjem se moj dom belí,
ki vâruje domače ga pogorje.*

6.

*In kadar dvigne sila ga viharja,
v valovju besnem morje zakipi.
Kdo silnega ukróti gospodarja,
ki iz objema si bregov želi?*

*Pot drzno do oblakov si ustvarja,
upehan v zibel svojo spet zbobni;
in ko nad njim zablisne solnea zarja,
v bregov objemu sladko zašumi . . .*

*Glej, ljubica, tako je zakipela
iz srca meni silna, vroča moč
in si do svojega neba želela.*

*Prišla je k tebi, ti moj sen cvetoč,
v objemu tvojem jo je slast objela —
nad njo žari pomladna sladka noč . . .*

7.

*Na zelenem otoku sred valov
oranža z zlatim sadom se odeva,
mogočno himno morje glasno peva
in v prah se peni ob čereh bregov.*

*Grabljivi prsti morskih se duhov
iztezajo po sadu — ta odseva
v rumenem blesku tja v krasoto dneva,
ki ga obkroža kot zaščit bogov.*

*Zagnala rast je sredi srca roža,
življenja vihre hoče zlost do nje,
ljubezni tvoje jo krepilo boža.*

*Cvetovi njeni radostno žaré,
življenja večnega jo žar obkroža,
ki vir mu tvoje zlato je srce!*

8.

*Kako si srečno, morje čudovito,
ko solnčni žarki te obsijejo!
Zlato si svoje v tebi mijejo,
in z njega večnim ognjem si oblito.*

*Nebo se gleda v tebi ponosito,
ko solnčni te prameni pijejo;
s poljubi žarnimi te krijejo,
ko s pajčelanom si mraku ovito.*

*Od jutra do večera gledaš name,
ti solnce moje — in pogledov žar
le meni sveti in gori le zame.*

*To je ljubezni čudotvorne dar:
od večne sile je užgana same,
kot čiste žrtve sveti je oltar.*

9.

*Kaj bi ne splavala mi, ladja, spet
po morju tja, odkoder si prispela?
Ta lepi, južni, ta slovanski svet
globoko vase duša je sprejela.*

*Ves čar ostane v njej mi razodet,
na njem s poljubi mi je obvisela,
nanj sladka misel mi do konca let
kot plamen večne luči bo gorela.*

*In s solnčnim žarom, z morja valovanjem,
z dehtečim cvetjem, z listov šepetanjem
spet pred oči se vzčara mi krasan,*

*ko se v življenju trudnem in usakdanjem
ti skloniš k meni, žena — velik dan
priplava z juga sem na našo stran . . .*

10.

*Šumite mi, valovi, le šumite,
z nebes oblaki plašni se lovite,
med vami in med njim moj brod leti,
pod mano smrt, luč nad menoj živi.*

*Med njima ti in jaz . . . In, želje skrite,
zdaj svobodno v domovje poletite!
Nikjer nikdar nikogar zdaj več ni,
da bi pred njim povešala oči!*

*Tam na obzorju rajska luč zasije,
tam, kjer izteka morje se v nebo
in kjer nebo se z morjem sinjim mije.*

*Tja najina zdaj pot drži samo . . .
Za nama naj vihar razjarjen vije —
kar sva hotela, zdaj imava to!*

DOM.

1.

*Krajina bela z vinskimi bregovi,
okolica vsa čarovita ti,
Metlika stara s tihimi domovi,
glasnica zgodovine starih dni:*

*Na čast naj tebi zkipé glasovi,
naj tudi moje srce govori,
nad temno lozo, belimi grobovi
naj jadrno mi duša poleti!*

*Dežela ta, pred svetom daleč skrita,
svoj narod hrani, svoj ustvarja svet,
na trdo dlan rojakov ponosita.*

*Nikoli nihče v bedo ni zaklet,
komur vodnik je volja neubita
in svet s poštenim licem hodi zret.*

2.

*Zapojmo, bratje, pesem silovito
v nebo visoko, v sladki vinski breg,
da Kolpa zašumi nam valovito,
da v daljo seže src kipečih jek!*

*Z mladine naj zakroži ognjevito
krujó krvi starosti hladni tek:
To zemljo sveto, našo, slikovito
za rodom čuvaj rod iz veka v vek!*

*O, bratje, v srcu je najlepše nam,
ko plavajo oči v daljave bele:
naš dom je blizu tu in daleč tam!*

*Kako bi roke v bran se vse sprijele,
da nepozvanec v naš se bliža hram!
Vse zvezde bi krvavo zažarele . . .*

3.

*Lepó ste mi, Gorjanci, zagoreli
v poljubih solnca jutranjega zdaj,
nadaleč ziblje žarkov se smehlaj,
glasnó v pozdrav so gozdi zašumeli.*

*V neskončnost pot se vije cesti beli,
zagiblje v delu se domači kraj,
in v jutra mladega gorak sijaj
spev plava pol otožni, pol veseli . . .*

*A lepši ste, Gorjanci, tistikrat,
ko solnce pade in v somrak izgine
in vam grebene vzpava sen krilat!*

*Prečudna luč tedaj po vas zasine,
dan dvigne se, življenja prebogat,
iz bajk čarobnih Janeza Trdine!*

4.

*Kje je na svetu dom tako tesan,
kot ti si, hišica, med vej zelenjem?
Kje je pod solncem krov tako prostran,
da nikdar se ne poslovi z življenjem?*

*Tam ni noči, tam je na veke dan . . .
Srce napolnjeno je s hrepenenjem,
ko v njem zaklad se zgane zakopan,
nanesen z radostjo in zbran s trpljenjem . . .*

*Ta tesnoširni dom na zemlji rodni,
svetišče srcu, mislim zatočišče,
bil varno gnezdo ptici je negodni.*

*Če iz viharjev sile pota išče
zdaj v zreli dobi duh si moj svobodni,
pokoja da domače mu ognjišče.*

5.

*Kako si zašuštela, lipa ti,
kako ste, oleandri, zacveteli,
kako ste mi, ciklamni, zadehteli,
kako kanarček živo gostoli!*

*Kako ves dom veselo govori:
Nanovo gnezdo znašati začeli
na dvoru so golobčki naši beli . . .
In solza materi v očeh blesti . . .*

*Ta solza — duše zlate govorica!
In na srce iskreno te pritisne
od radosti tresoča se desnica.*

*Pomladni dan pod krovom zdaj zablisne:
golobec jaz, in naša golobica
ti, žena moja . . . In srce zavriskne! . . .*

6.

*Trpljenje bič obupnosti je zvalo,
zapahnilo, rojak, ti dom je tvoj.
Pred tabo sto se potov je razkrilo:
Kam? — E, v Ameriko! — Za kruhom v boj!*

*Na vrhu je Gorjancev se zgenilo
še v srcu nekaj: ódkrij se, postoj!
V dolini tam je k jutru pozvonilo;
bron vabi: Slušaj glas proseči moj! . . .*

*Bridkost v oči mu hoče — v srce pade . . .
Iz njega pesmi se izvije glas,
v slovo nad rodne pohiti livade.*

*Vzravna se mu ponosni, jaki stas,
zaklijejo po prsih svetle nade:
Saj zopet, dekle, pridem k tebi v vas!*

7.

*Devojka vitkostas, sinjeoka,
kot na majoliki si rožni cvet:
iz tebe srka žejna duša med,
gorkó prižema te iskrena roka!*

*Kot ob opori trta si visoka,
ki spenja se na živo solnce gret:
nasé priklepa te junak razvnet,
razgreva kri ljubezen ti globoka.*

*Devojka sinjeoka, vitkostasa,
pomlajaš sivi las in vžigaš kri
kot v kresni noči vila zlatolasa.*

*Kar iz oči ti ognja plameni,
kar tvojega vabljivosti je krasa —
junaku le so tvojemu darí.*

8.

*A kam, za Boga, lahka gre ti pot?
Mordà k svetniku Feliksu greš v Mesto,
mordà na Brezje si ubrala cesto,
da mamka božja te očuva zmot?*

*Na Záplaz morda vabi te Gospod,
da zamori ti v duši kal zločesto? —
Tako le vdano gledam jaz nevesto,
ki pernico rahlja za lastni rod!*

*„Na prsih škapulir in v prsih čast:
to me provede čez morjé viharno,
kjer čaka jutro mene zlatožarno.*

*„Ko dvigne se do' rodne grude slast,
nobena naju ne vzdrži oblast,
da se ne vrnem z njim v zavetje varno!“*

9.

*Tik krova rodnega mi lipa rase,
bogata cvetja je dehtečega,
in z okna rožni grm bogat smehlja se,
obsipan s čarom popja rdečega.*

*Prijazno janje se po travi pase,
iz sence mati zre ljubeče ga.
Poslušam zvona vélikega glase,
Miklavž-patrona nam slavečega.*

*Ta tesni svet je bil mi prizorišče
veseli igri mojih mladih let,
ki tekla je brez tehniških mi hib.*

*Če na ukaz ostavil sem igrišče,
z aplavzom ni bil moj odhod sprejet:
saj nosil nam Miklavž je tudi — šib!*

10.

*Srčnó smo, bratje, takrat se objeli,
ko stopil je pred mene dalek pot!
Okovi so na videz odleteli,
ki so držali me na beli rod.*

*A časih v mraku so zaplameneli
na jugu bliski — v pózdrav odondot,
kjer niso žari dušam izgoreli,
ponosno se iskroč pod neba svod.*

*O, bratje, silno, veliko življenje
še bolj nas druži, jači bolj pogum:
može ustvarja boj, moč da trpljenje!*

*Kot hrasti ste tam sredi starih šum,
ki ne potare vihre jih šumenje:
ostalo vam srce, ostal je um!*

11.

*Napori lastni, ljubice zvestost
zgradili so mi do blaginje most:
pod eno streho skrbno sva znosila,
kar sva prejela in si pridobila.*

*Ob vratih se razbije vsaka zlost,
odkrhne se viharjev ljutih ost:
ljubezen solze vse je posušila,
med dvema svetoma je zid zgradila . . .*

*Ko pride noč, in kadar dan zasine,
enako svetlo je pri nas obema —
kar volja si zgradi, nikdar ne mine.*

*Življenje se z življenjem v slast prižema,
in iz srca pretajnostne globine
zavest zaupnosti ves dom objema!*

12.

*Za mano sanja zora mladih dni,
nepovratljiva, v srcu vedno živa;
kar tema mi bodočnosti prikriva,
ni upa ni strahu mi ne budi.*

*Živi le, kdor sedanjosti živi . . .
Iz hipa v hip vsa doba se nam zliva,
v naporu zdanjem dan prihodnji sniva —
kdor se boji, naj leže in zaspi! —*

*Življenje resnosti je izobilje,
a dom mi je neoskrunljiva last,
z odporom vračam vsakemu nasilje!*

*V sanjavosti močém ne klije rast,
ukrepov zrelih ne zatre nemilje —
vodnica delu je domovja čast!*

ŽIVLJENJE.

Spominu očeta in matere.

1.

*Pokoja ni! . . . Življenje — bojevanje . . .
Za vsako nado skritih sto prevar
pretvarja jasno slutnjo v medle sanje.
Usoda trda — ta je gospodar?*

*Ko te ubije boj — kako vsakdanje!
Da le dolgá ni, kaj nam drugo mar!
Zakaj pa ti prišlo ni prej spoznanje,
da za življenje si prešibka stvar?*

*Življenje — ah, kipeča poezija,
ti blaženosti neizčrpni vir,
zlu vsemu najpravičnejši sodnik!*

*Kar čujem pesmi, vse so sreče vzklik,
in vsepovsod samo razkošja pir,
samo ljubezen . . . Mólci, ironija!*

2.

*Poberi kamen, vrzi ga namé!
Obleci rokavico, da beline
ne oblatis maziljene roké!
Ubij me, da en grešnik več izgine!*

*Prokletstvo meni, blagoslov naté!
Da moreš blažen do neba višine,
ukazal zvezdam bi, naj dogoré,
svet naj pogrezne se v peklà temine!*

*Saj res! Na zemlji mi smo brez koristi,
mi bogokletniki in zajedalci,
z očmi požiramo se od zavisti!*

*Nov svet naj vstane, njega stanovalci
bodite, z lilijo v ročici čisti,
le vi, semen popolnosti sejalci!*

3.

*Gospod moj Kristus, ki na križ pribit
za grešni svet izdihnil si brez greha,
pogled naté trpinu je uteha,
ki je s trpljenjem grehov vseh umit.*

*Bogati svet gre v Rim se pokorit,
ko se hlepenje po slasteh upeha;
v znak, da nikdar pobožnost ne preneha,
ves s svetimi je znamenji prekrit.*

*Objel Boga ti z ognjem si srca . . .
A žejnemu so žolča piti dali,
da je boleost vzkipeala do vrhá.*

*Kdaj bodo li krvniki mirovali
in v srcu tvojem skritega Boga
dokdaj s hinaušćino zanićevali?*

4.

*Drhti pobožna množica, kleći
pred tabo, mati božja porodica:
„Obrni k nam preblaga svoja lica.
od usega zla nas osvobodi ti!“*

*Mogoćen glas po cerkvi zagrmi:
Ne mara solz samo nebes kraljica;
od križa naj se k delu spne desnica, —
moć rodovita ćast je useh ćasti!*

*Beseda sama, z jokom prepojena,
nikamor klenih zrn ne zaplodi;
će je rešitev, v delu je rojena!*

*Poglej, kako ti polje trudno spi!
Napor tvoj kot daritev posvećena
stoteri plod iz mrtvih tal zbudi.*

5.

*Na mladi gredi sladka roža klije:
na belih prsiah dete drobno spi . . .
A materi oko otožno sije:
umre naj sad ljubezni? — Naj živi!*

*Kadär srce ob srcu vroče bije,
poljub duš dvoje v eno pretopi —
priroda zakon večni svoj odkrije:
iz dveh živiljenj se tretje porodi.*

*Iz tebe za nas vse rojeno dete
ti, mati, goji, ti srce mu daj —
plačilo ti njegov je nasmehljaj.*

*In ko moči ljubezni tvoje svete
v njem so spočele voljo in značaj —
življenje pride, vzame ga tedaj.*

6.

*O, mati! . . . Vseh besed najslajša ti!
Luč, ki žrtvuje sebe, da nam sveti;
kot solnce nehalo bi plameneti,
mrz čuti dete, kadar te več ni.*

*Podoba tvoja v srcu mi živi . . .
Imam, kar hotel nisem jaz imeti:
svetišče, kjer ne jenja mi žareti
ljubezni plamen tja do konca dni!*

*Kje tisti čas je, ko sem prvič vzel
slovo od tebe! . . . Zdaj sva se združila:
smrt zopet da, kar vzame žilja sila.*

*Počivaj, žena! . . . Čas je nevesel!
Lagal bi, ako radostno bi pel —
še bolj bom s tabo, ko bo ura bila!*

7.

*In oče! . . . „Prvi moram jaz stopiti
na pot skrivnostno; nič se ne bojim . . .“
Kot da bi hotel tamkaj urediti
lep nov nam dom, ko pridemo za njim . . .*

*Resnice govor mora se glasiti!
Kar čutim bóli, jo molče trpim,
kar radosti, jo hočem z njim deliti,
ki mi je brat — saj zase ne živim.*

*Na trti grozd — na možu čast, beseda!
In kamor stopiš, stoj, četudi sam;
a pamet, preden kaj stori, pregleda.*

*Račun med delom in vestjo imam
ves v redu; svet naj hvali, naj objeda —
v smrt cesta gre — ni poti več drugam!*

8.

*Poznam ga, ki težak vojuje boj
od davnih dni do ur današnje sile:
moči so zle svobodo ugrabile,
nalile v kupo mu grenak napoj.*

*Kam je pogled od tebe splaval tvoj?
Kdaj bodo se verige razdrobile,
ki so te v tlako drugim priklenile?
Živiš, umiraš li, ti narod moj?*

*Dovolj je vzdihov, preveč je solzá,
dospel je davno čas, da misliš nase,
ponos ves strah ti vrzi iz srcá!*

*Tvoj dom samo naj po grobeh pozna se?
Kar roka more in kar glava zna —
to naj korak ravna ti v nove čase!*

9.

*Podaj mi brat moj, žaljavo rokó,
v prirodo greva, koder solnce seva:
tako je dobro, da še trn uzcveteva,
ko srka vase luč vsemožno to!*

*Naj sveti, greje, koder je temný!
Neumrljivost se ti razodeva,
kadar v globini duše se razgreva,
o čemer slutil si, da je mrtvý.*

*Vihar strasti, spoznanja bridki čas,
železna pest sedanjosti nemile
na dnu srca budi tvoj speči jaz.*

*Zbudi se, ustane v tebi človek . . . Sile
duš mrtvih so dobile svoj obraz:
vse plašne roke so se v pest sklenile!*

10.

*V pomladnem dihu nova kal poganja,
vsa rast od zemlje k solncu hrepeni;
življenja vreden ni, kdor danes sanja,
si luči, prerojenja ne želi!*

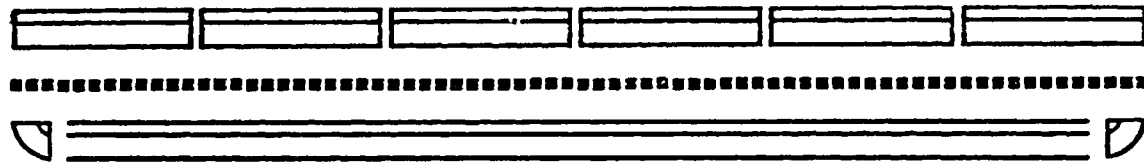
*Kadar se k duši črn obup naklanja,
zaupnost v lastno moč ga prepodi!
Vsa mlada kri vzkipi naj od spoznanja:
junaštvo naše le v pravljicah spi!*

*Tri prste kvišku! . . . Stopi sin do sina!
Kdor rabi nas, pripravljene imaš:
osvete hoče žalostna davnina!*

*Hej, mladi rod, se li na boj ravnaš?
Alenčica te čaka — domovina!
Čuj, vstani, vojvoda, naš kralj Matjaž!*

GOLOBICI.

*Kam se dvigaš, lepa golobica,
tjakaj pod oblake v sinji zrak?
Tebi je prešibka perutnica,
v smrt te nese tvoj polet šibak!*

*V zadnjih hipih v senci vej zelenih
čaka te golobec beli tvoj,
prsi krvavečih, prestreljenih
več ne sme, ne more za teboj.*

*Tam v višavah sokol sivi kroži,
žejen tvoje vroče je krvi,
a po tebi tvoj golobec toži,
in srce drhteče ga boli . . .*

KOSEC.

*Rasla je kraj travnika
 mlada roža bela,
 pa je noč to rožico
 s sanjami objela :
 „Jutri pride sem gospod
 in zazre se vame,
 pa izkoplje me iz tal
 in me s sabo vzame.
 Na njegovem domu bom
 rasla in cvetela,
 zame le bo živel on,
 jaz bom zanj živela . . .“*

*Jutro zlato se zbudi
 daleč za gorami,
 kosca mladega nekje
 tam na vasi zdrami.
 Vstane in na travnik tja
 čvrst, vesel zavije,
 ko zagleda rožo, mu
 radost v srcu vzklije.
 „Ej, ti roža, rožica !
 Poln sem jaz življenja,
 poln ljubezni vroče sem,
 poln sem hrepenenja !*

*„Ti boš moja, jaz bom tvoj . . .
 Ne? . . . Ah, v jutru rosнем
 naj ljubezen zagori
 v srcu ti ponosnem !
 Ah, za hip, za hipec le*

*vdaj se tej sladkosti . . .
Moja si — oprosti mi,
ali ne oprosti! . . .*

*V strahu, v sreči, v strasti je
usa zatrepetala
in pod koso koščevo
rožica je pala . . .*

TOŽBA.

*Na veji ptičica sedi,
poskočno pesemco drobi . . .
Nikar mi, ptičica, ne poj,
odšel je daleč ljubček moj!*

*Odšel je ljubček daleč stran,
mrak padel je v moj beli stan.
Nikar mi, ptičica, ne poj,
sedaj otrok se joče moj!*

ROMAR.

*Kam li, mož sivolasi?
Hvaljen Jezus! — Postoj!
Stopa ti noga počasi,
truden korak je tvoj . . .*

Mož, ki je čul pozdravilo,
urne ga in postoji,
lice za hip se zjasnilo,
z glasom resnim veli:

Romar sem, hodim po sveti
duši pokoja iskat . . .
Kaj bi ti pravil? . . . Umeti
brata ne more več brat.

V srcu sem vest zamoril,
živel sem, živel mlad,
dokler si pota otvoril
v prsi ni meni jad.

Prišlo je bridko spoznanje,
zbudil se v duši kes,
šel sem na potovanje
strt, uničen ves.

Vidiš li lice moje?
Strah na njem boš spoznal . . .
Čvrsto telo sem svoje
v plen trohljivosti dal.

V žile svoje korene,
v kri je gnala strast,
volje ni bilo jeklene,
padel sem človek v propast.

Kakor izlit bi bil vanje,
pekel mi v prsih gori,
bega od mene spanje,
dneva bojim se, noči . . .

*Bitje pred sabo zrem mlado,
ki mu cvete obraz,
ki živelo bi rado,
pa sem umoril ga jaz.*

*Sebe umoril . . . Bojazen
zvesto me spremlja povsod,
sebi najhuja sem kazen,
stvor slabosti in zmot.*

*Vidiš pred mano milijone,
ki so enaki mi vsi?
Preden jim žitje zatone,
spet jih milijon se rodi . . .*

ZA MIZO.

*Za mizo pivci stari sede,
v čeljustih pipe ožgane drže,
med prsti vrtijo kozarce . . .
Poslušam te modre starce.*

*„Oh, slaba na svetu, slaba je zdaj!
Drugače je bilo, ko cvetel je maj
nam sreče, življenja, mladosti,
ko še so cenili kreposti!*

*„A danes, kako je pač danes? — Ah!
Človeka prešine groza in strah,
ko gleda mladino po sveti
razkošno, brezstidno živeti.*

„Tako ti za mizami vedno sedi
in pije in poje vse dneve, noči,
da vino naposled jo zmede,
da v zmoto in greh zabrede.“

In starci sede, in čaše zvene,
in lica jim boljbolj gore,
zamišljajo v mlade se čase,
navdušenje v prsih jim rase.

„Možje, mi smo zmerni bili pousod,
a danes pokvarjen človeški je rod,
ob čašah smo tudi sedeli,
pa smo vsaj za dom goreli!

„Pa smo za dekleta goreli mi,
a danes smo že oslabeled vsi,
pa vendar še taka stvarca
pomlaja in dviga starca.

„O, bratje, sedaj je že trda noč,
in ogenj je vinca tako pekoč . . .
O, da so tu mlada leta
in z njimi naša dekleta!

„Te stare kosti pomladile bi se,
okrog pasu ovile bi se,
in ustna bi zažarela,
na licu se mladem ogrela.

„In reci, karkoli hoče kdo,
takrat je bilo pa vendar lepó,
tam v raji našega žitja
to bilo je petja in pitja!

„ . . . Ko zjutraj se prebudim,
prav žalostno se držim . . .
Prekrasna mladosti je doba —
prijatelji, pijmo do groba!“

DOGODEK NA VASI.

Študent je hodil v rodno vas
uživat lepe svobodne dneve,
vesel mu je bil pozdravni glas,
ko se je ustavil pod okencem deve.

Rdeči nagel je ves žarel,
sladkó so vonjali težki cvetovi,
a lepše je obrazek rdel
mladenki lepi, Minki njegovi.

Vprašanje se glasilo je: kod?
Do kruha je treba študentu od knjige.
Z denarjem bi lahka mu bila pot,
dekle bi čakalo lahko brez brige.

A materine so vroče solzé
in sila Janku trdo velele,
da mora stopiti s posvetne cesté
med štiri zidove kloštrske cele.

Pokojno je spala tiha vas,
ko Janko je v kamrico prišel k slovesu,
drhtel je dekletu tožeči glas,
in solza je plavala v nje očesu.

Ljubila sta se tako gorkó,
da vsó resnico sta pozabila
in preden sta roke si dala v slovo,
v srce in dušo se eno združila . . .

Bol Minka je nosila molcé,
ljubezni sad je v sebi nosila,
sprejeli so jo dobri ljudje,
pri njih je ljubo dete dojila.

Obrazek bel, v očesu smeh,
ročica se hoče vedno igrati —
prav taka je bila v otroških dneh
nesrečnosrečna mlada mati . . .

In ko je doba Janku prišla,
menih pred oltar je zamišljeno stopil,
duha je dvignil tja do neba,
srce je v molitev vdano potopil.

Obrazek pred njim, na ličecu smeh,
ročica se hoče vedno igrati —
prav taka je bila v nedolžnih dneh
nesrečnosrečna mlada mati . . .

Menih je pogledal gor na oltar,
kjer Mati je božja na tronu sedela,
od nje je lepote odseval žar,
v naročju je detece Krista imela.

In videl obrazek je, videl smeh,
ročica se hoče z njim poigrati —
in kakor Marija — v ljubezni dneh
je bila Minka — ostavljena mati . . .

*In sveto je hostijo prijel,
ves se je ponižal do nje svetosti,
in vse oči je solzne imel
in šepetal je: „O, Bog — oprosti!“*

*A videl obrazek je, na ličecu smeh,
ročica se hoče z njim poigrati —
prav taka je bila v otroških dneh
nesrečnosrečna Minka — mati . . .*

*Opravil vse molitve je,
da duša bi se upokojila;
ko vrnil se od daritve je —
z njim v srcu se je ljubezen vrnila . . .*

CIGANČEK.

*Po cesti mimo so vasi
nekoč prišli cigani,
vsi bili so umazani,
od solnca vsi ožgani.*

*Imeli gosli so s seboj,
presladko so igrali,
da z njimi smo se jokali
in z njimi se smejali.*

*Ko mi zvečer smo legli spat,
cigane noč je vzela;
kdo vedi, kam odvedla jih
je dolga cesta bela?*

Odpahne vrata sosed Blaž,
ob zori v dvor prizdeha.
Na slami tam, čuj, jok droban —
sam Bog nas čuvaj greha!

Do slame stopi sosed Blaž
in si oči pomane:
ciganček ležal je pred njim,
spomin, glej, na cigane!

In z glavo zmaje sosed Blaž,
stori se možu milo:
„Pustili so črvička tu,
preveč jim ga je bilo!“

Bil brez otrok je sosed Blaž,
zato brž sklene v sebi:
„Pa bodi moj, ciganček ti,
a jaz bom oče tebi!“

In Blaž lepó je zanj skrbel,
še oče ne bi bolje,
ciganček pa nikdar ni bil
vesele, dobre volje.

Pa ko je govoriti znal,
si gosli je izprosil
in kot svetinjo vedno jih
s seboj je zvesto nosil.

In godel je tako sladkó —
kdo li še znal tako je?
Srce le hrepeni tako,
kadàr mu prav hudó je!

*In godel je in hrepenel
in Blaža je ostavil,
za njuni je, ki so odšli,
v svet daljni se odpravil . . .*

POVRATEK.

*V mladosti srečnih dneh
srce se je zbudilo,
od doma ga je gnalo
z nevzdržno silo.*

*Hladan je tuji svet,
ne da željam tešila;
tujina hrepenenja
ni zamorila:*

*Da videl enkrat še
domovja bi milino,
da pokoj bi se vrnil
v srca globino!*

*V božično sveto noč,
glej, starec sam koraka.
Zakaj pač ob povratku
prebridko plaka?*

MONOLOG UMIRAJOČEGA SAMCA.

Prešla so leta . . . Vi pa ste gospa . . .
 In k svoji materi ste prišli spet
 od tam, kjer je sedaj vaš novi dom . . .
 Kako ste krasni . . . Toda lepši je
 ta vaš otrok, ta vaš nedolžni cvet,
 ki bi takoj ukradel ga . . . Čemu?
 Moj dom je grob, moj dan je temna noč,
 in roža ta zvenela bi pri meni . . .

In skrivoma kot tat, kot hudodelec,
 ki se polagoma mori,
 navajam svoja pota tja, odkoder
 odhajate, kamor prihajate . . .

Kako ste krasni, lepa mlada mati!
 Ponosno hodite po drevoredu:
 pred vami zdaj kot sreča dni bodočih,
 za vami zdaj kot sreča dni preteklih,
 ob vas sedaj kot sreča dni sedanjih
 ta skače angelček — to dete vaše!
 In jaz vas gledam tu iz mrzle sence.
 Na vas pa sije solnce, solnce, solnce,
 a v temo vam ne gledajo oči!

Nekoč pa vendar sva se srečala.
 In vi ste pobledeli, saj pred vami
 smrt stala sama živa je takrat . . .
 Upadla moja lica, blede lica,
 moj suhi kašelj tam iz bolnih pljuč,
 oči te vdrte, sama kost in koža . . .
 Tedaj umirajočega človeka senca
 na luč je padla vaših solnčnih dni!
 Morda ste občutili v tistem hipu,

da ste mi bili časih vse, vse, vse,
da sem uničil mlado to življenje
zavoljo vas le, da vam s poti grem . . .

„... Gospa!...“ A dalje nisem mogel več...
In šel sem s poti . . . V meni neizmernost
solzá in bolečin je zakipela
in me je zadušila — zadušila!

In res! — Umrl sem tisti dan . . .

A vi kropit me niste prišli.
In prav! — Mordà pogledi vaši
zbudili bi mrliča me,
da vstal bi, da bi vstati moral
v življenje novo, v staro, neizrazno bedo!

DEKLE S HARFO.

S harfo k meni je prispela
deva črnooka, črnih las . . .
Poj, da duša bo vesela,
lepo dete; poj na glas! . . .

„Jug rodil je mene vroči,
v žile mi je vlil ognjeno kri,
vitki stas, obraz cvetoči
bolj kot petje me živi.

„Cvet kreposti je usahnil,
volje svoje trdne nimam več;
svet v telo je strast mi dahnil,
in srce prebodel meč.

„Smrtna je ta moja rana,
oh, umiram, toda ne umrem . . .
Svetu sem v napast prodana,
bedni konec v dalji zrem . . .

„Glasi pa so mi veseli,
kakor v njih živela bi pomlad. —
Ah, kos kruha mi podéli,
noge mi šibi že glad!

„Kakor vaza mi razbita
kosi žitja tuintam ležé . . .
O, že vidim! . . . Strahovita
noč mi v dušo mrzlo gre . . .“

BREZE.

Bele samevajo breze,
listje na tleh molči,
tamkaj v daljavi tožno
zvon večerni brni . . .

Starec s sklonjeno glavo
nekam gre od nekod,
in pod brezami trudna
možu ustavi se pot.

Megla se dvigne od zemlje,
breze zagrne, možá —
kakor bi vse umrlo,
glas trepeče zvoná . . .

POSLEDNJA POT.

*Gredo na vojno fantje
za čast in dom in rod,
in srca so jim težka,
težak je z doma pot . . .*

*Razgrinja se nad njimi
prejasni svod neba,
in solnčni žar se vroči
mladeničem smehlja.*

*Oblak pa črn iz dalje
že plava na nebo,
ki bo točilo solze
na žalostno zemljó . . .*

DEKLE IN BOLEST.

*Devojka imela je ljubega
in bila je srečna tako,
in kamor so segale njene želje,
use bilo je jasno, lepó.*

*Pred njo se razvil je dalek pot,
strmele so plašne oči,
zla slutnja na dušo je padla ji —
veselja več njenega ni!*

ROMANCA O JUNAKU.

*Razvnet od ognja mlade krvi
in od ponosa drzen in jak:
tako junak v življenje hiti,
tako si osvaja srca junak.*

*Ko solnce se dvigne v sinji svod,
glej, solnčni roži zagiblje se cvet,
za njim se ozira na daljno pot,
in žarek prihaja jo božat in gret.*

*Mladenke so gledale željno tako
za njim, pogledov si ognja želeč;
in kamor se mu je ozrlo oko,
potopil se vanje pogled je proseč.*

*Ljubezni mladenke prosile so ga,
devišta cvetove moril je junak,
ostavljene v solzah ljubile so ga,
ostal je sad spoznanja grenak.*

*Razvnet od ognja mlade krvi,
od zmag premnogih drzen in jak:
tako naprej junak hiti,
tako si osvaja srca junak.*

*In pride do lepih, pisanih leh,
use polno mladih, belih cvetov,
med njimi devojka — cvet rožic teh —
in sklonil se drzni ponos je njegov.*

*Hodila je med cveticami
kot v sladkem spanju sen sladak.
„Prekrasna,“ bodi družica mi!
Proseče je sklepal roke junak.*

*„Na dom te ponesem svoj svetal,
oči naj tvojih prečisti soj
iz duše prežene mi težko žal —
ti solnce mi boš, jaz suženj tvoj!“*

*A njenih oči je tiha blagost
objemala bele lilije;
prosila je v duši njegovi bridkost,
a nje ni, da se usmili je!*

KES.

*Ah, kako so ji cvetela lica!
Zanjo srca vsa so plamenela . . .
In besedam sladkim se je vdala,
in v strasteh je kri ji zagorela . . .*

*Zdaj je bolna, zdaj hudó je bolna . . .
Žalost dušo ji mori potrto,
in strmi tja v strop, tja nekam v daljo . . .
Vse življenje je pred njo odprto.*

*To je strašno, ah, to je prestrašno:
vse imeti in vse izgubiti . . .
Zatrepeče ji telo v bolesi,
duša jame tiho ji moliti . . .*

V srčnem dnu odmeva ji molitev:
*„Bela lilija, ti Mati mila!
 Duša čista tebe ljubi moja,
 tebe bo le vekomaj molila . . .“*

*Ah, ne more, ah, ne more dalje . . .
 Blede lice si z dlanjo zakrije,
 skozi prste ji kot oglje živo
 iz oči za solzo solza lije . . .*

RAZPOSAJENKA.

*Od ognja ljubezni razgret
 šel ljubček je mladolet
 do deklice, da jo razvname,
 pa ji govoriti jame:*

*„Prekrasna si, ljubica ti,
 in čarobne tvoje oči,
 iz njih kot iz jasnega strela
 v srce me je smrtno zadela.*

*„Zadela srce je tako,
 da mi je sladkó in hudó,
 oči teh ne zabim nikoli —
 umrl bi od sreče in boli!“*

*Mladenka pogleda temnó,
 kot da ji je najbolj težkó,
 nasmešek ji šine po lici,
 potoži mu bol v govorici:*

„Ah, takrat brezkončno gorje
rodilo bi meni solzé,
od njih bi oči zatemnele,
ugasnile vroče jim strele . . .

„In kdo bi me ljubil potem?
Brez tebe si smotra ne vem!
Upadla bi rožna mi lica,
ostala bi — stara devica!“

IGRALČEVA LJUBICA.

Bil je igravec, ki na odru
devojk je ljubil brez števila,
a bile so le zgoj besede,
ki duša ni jih govorila.

A doli so v parterju mračnem
pogledi deklici goreli,
srca so njenega valovi
igralca mladega objeli.

Bil noč in dan le on je v mislih,
in pisemce mu je pisala,
v poročtvo, da je res, kar piše,
je prstan ljubemu poslala.

Hej, kdo bi branil se Darinke!
Sešla sta v uri se večerni;
spustila se mu je v naročje
v ljubezni mladi, neizmerni.

Slonela sta z glavó ob glavi,
 uso slast in srečo sta čutila,
 dejala mu je: „Srce moje!“
 dejal ji je: „Dušica mila!“

In čutil je krvi gorkoto,
 ki v lica ji je prikipela,
 in čutil je, kako od sreče
 v objemu usa je zadrhtela.

Občutil dih je njenih prsi,
 utrip srca je čutil glasni,
 a iz oči sta ji skrivnostnih
 solzici dve privreli jasni . . .

Val svilnatih in mehkih laskov
 mu božal lica je razvneto,
 da menil je, zdaj vsaka žila
 mu v sencih počí prenapeta.

Tedaj mu je zašepetala:
 „Preljubi, naglo se ločiva!
 Po mojih in po tvojih žilah
 prevroča kri se že preлива!“

Igralec pa je bil navajen
 do konca igro doigrati:
 tedaj se šele je poslovil,
 ko je dekle postalo mati.

Po svetu je odšel za kruhom,
 Darinka je za njim strmela,
 in huje kakor usa sramota
 pekoča žal jo je bolela.

*Igral je on vesele igre,
a mladi materi umrla
je vsaka želja, vsaka nada —
noč nema je duha zastrla . . .*

ASTA.

*O, prekrasna Asta, roža ti
v zlatem gradu svojega očeta!
Zenica si mu v očesu ti,
ti si mu srca blagost in sreča,
ti si mu ponoči sladki sen,
ti si mu podnevi vsaka misel.*

Tudi meni, meni tudi, Asta!

*Kdo pa bi, prelepa, te ne ljubil?
Gledal zvezde sem ponoči zlate,
toda lepše tvoje so oči!
Videl sem iz mramorja podobe,
ali bolj so bele tvoje prsi!
Videl svilo sem, raztkano v niti,
vendar lepši tvoji so lasje.
Videl sem svetnice na oltarju,
toda lice je najlepše tvoje.
Videl jelke sem na gori vitke,
stas ponosni tvoj krasnejši je!*

*Ali ne umrješ, lepa Asta?
Ali mi ne zveneš, rožica,
tam v svobodi svoji, v tej svobodi?
Širne te dvorane čuvajo,*

bajnolepe, čarobnobogate . . .
 Težke se preproge spuščajo
 po visokih oknih, da se dan
 le kot tat prikrasti more k tebi.
 In ta vzduh — kako je poln, prepoln
 vonjev težkih, vonjev omamljivih!
 In ob tebi služkinj je nebroj,
 ki te stražijo kot biser drag,
 češejo in spletajo lase
 in telo prekrasno tvoje belo
 perejo z dišečo, čisto vodo
 tam v dvorani, kjer iz mramorja
 vre studenčnica v ta polumrak . . .
 In oblačijo te v dragocena
 oblačila iz prečiste svile,
 vsak ti pazijo korak, vsak dih
 tvojih prsi zvesto je preštet —
 menda so v ljubezni neizmerni
 ugrabili svobodno ti voljo . . .

Moje so oči grešile že,
 ko sem stal ob vratih tam na straži
 in te gledal, za zaveso skrit . . .
 Moje želje so grešile že,
 ko mi je podoba tvoja, Asta,
 v sanje tolikrat prikradla se . . .
 Hrepenele moje so roké,
 da ovijejo se ti ob pasu;
 vsa je sila mojega srca
 v blazno prekipela mi ljubezen,
 da bi enkrat, Asta, samo enkrat
 ustna ta drgetajoča svoja
 na rubin pritisnil tvojih usten,
 tja na rožo tvojih mladih lic,

*tja na sneg pritisnil tvojih prsi,
tja na nežnost tvoje bi ročice —
ali vsaj na rob obleke tvoje . . .*

*O, prekrasna Asta, kakor bi
pómład izprehajala se sama,
kadar vodijo te po vrtovih,
ograjenih z zidom neprestopnim!
Četa tvojih vernih spremljevalk
solnčnim žarkom k tebi, solnce moje,
brani pot s pahljačami, da ne bi
počrneli ti beline lic . . .
In pa veje same, zdi se mi,
po vrtéh razpete križema,
zgrinjajo se in ustvarjajo
streho ti zeleno, koder hodiš.
In cvetovi se priklanjajo
tebi, koder greš, cvetov kraljica,
in pojo pozdrave tebi ptički,
poletavajo po kletki tej,
kjer prebivaš ti, jetnica moja,
zlata, rajska moja ptičica!*

*Le ponoči, ah, ponoči le
pade zastor, in odpreš si okno,
da ti glavo, lepo glavico
hlad večerni boža in poljublja . . .
O, ko bil bi jaz večerni hlad,
ki prihaja k tebi v mraku v vas;
ko bi voda bil, ki v njej se koplješ,
da bi te objel; ko bil bi vsaj
pesek tam po stezah belih vrtnih,
da bi čutil tvojo sladko pezo!*

*A nekoč si me pogledala —
 morda nehote in nevede —
 ali meni tvoje so oči
 vsako misel umorile zdravo . . .
 In ko noč je prišla, in si ti
 spet pri oknu tam slonela sama,
 tja sem jaz priplazil se skrivaj,
 in vse moje in vse moje želje
 k tebi so zletele, krasna Asta!
 Kaj sem ti govoril vse, ne vem,
 ali kar govoril sem, ni bila laž,
 laž ni bila — bila je ljubezen!
 In zaprli so me sem v to noč!
 Ali naj umrem, umrem naj, Asta,
 saj zaradi tebe rad umrem!
 Pa ne boš umrla tudi ti,
 kaj ne boš zvenela, rožica,
 tam v svobodi svoji, v tej svobodi?*

SREMSKI MUČENIKI.

1.

*Ukazal car je Dioklecijan:
 „Zgradite mi palačo ponosito,
 uso s slonovo kostjo in z zlatom krito,
 da bo svetila se kot solnčni dan!
 Zgradite mi jo tam, kjer dom je moj,
 v Dalmaciji junaški, skaloviti!
 Tam bom užival starih dni pokoj
 med bojno stražo in v bogastva sviti!“*

Začulo rimsko carstvo je povelje,
hitelo, da izpolni carju želje.
Nagnali sužnjeve so od vseh strani,
s pletenimi jih biči so nagnali,
da carju v radost k nebu zakipi
ponosni dom na skalnati obali!
Kot v bajki čudoviti je iz tal
palača carska rasla prebogata,
odseval jo je šumni morski val,
ozirala se v daljo je bahata.

Iz belega so mramorja gradili
trpini carju silnemu ta hram;
da bi ob delu se ne polenili,
namestnik carjev jih je pazil sam,
Galerij sam in sluga njemu, Loli,
z usnjatim bičem hodil je okoli,
naganjal, tepel do solz in krvi
usužnjene trpeče je ljudi.
O, koliko kanilo vročih srag
krvavih je na zemlje trdi tlak;
o, koliko se zdihov je izvilo,
ki je trpljenje silno jih rodilo;
o, koliko se stisnilo pesti,
da se maščuje suženj nad trinogi! —
A bič zažvižga, suženj zaječi —
upade ves pogum stvari ubogi.

2.

Kiparji štirje so klesali v skalo.
Donese Loli carjev jim ukaz:
„Izklešite božanstva zdaj obraz,
da se mu klanjamo na čast in hvalo!“

*Kiparji štirje bili so kristjani;
molče trpeli so in Bogu vdani
čakali, da rešnica pride — smrt,
ki jim odpre v plačilo rajski ort.
Med njimi je Valerij bil najmlajši.
Mogočneža je rimskega bil sin,
ki nikdar ni okušal bolečin,
dokler je domu bil otrok najslajši.
A ker je neustrašeno priznal,
da Kristov uk je v duši njemu vstal,
z bogatega so doma ga spodili,
v verige sužnosti ga uklenili . . .*

*V Valeriju se dvigne moč uporna:
„Sicer ti služim kot žival pokorna,
a klesal tvojega ne bom boga,
ker mi srce le Jezusa pozna!“*

*In v vseh tedaj se dvigne moč uporna
„Služimo tebi kot žival pokorna,
a carju ne izklešemo boga,
ker nam srce le Jezusa pozna!“*

*In v Loliju kipeča jeza vstane,
po sužnjih bič krvavi seka rane,
in carjev neizprosni jih ukaz
obsodi v ječe grozo, noč in mraz.
Tam je četvorica Boga slavila
in s pesmijo slavečo ga hvalila,
da jim trenutek dal je doživeti,
ko jim je zanj trpeti in umreti . . .*

3.

*Skribonija, sodniku žena mlada,
ta bi Valerija rešila rada.
Poznala sta se izza mladih let,*

ko jima je dehtel mladosti cvet
tam v Rimu slavnem, ko sta se igrala,
vezi ljubezni blažena vezala . . .

Rimljanka ponosita zove k sebi
Valerija, prijatelja mladosti:
„Nagibljem, glej, jaz v milosti se k tebi,
in konec bliža tvoji se bridkosti,
če vržeš na žerjavico kadila,
da bo dišava se k oblakom vila,
časteč Rimljanov silnega boga —
sicer ti milosti nihče ne da!
Glej, svoboda bo tebi zopet vzknila —
daruj bogú peščico le kadila!“

Vzrauna Valerij se in govori:
„Malikov moja duša ne časti!
Da združim z njim se, doba se mi bliža,
ki zame je umrl na lesu križa!“

4.

Pred sodni stol kiparje so pozvali,
žerjavice pred templjem so nastlali,
mogočno jim povelje zazveni:
„Bogovom našim zdaj darujte vsi!“

Kiparji so se k nebu obrnili
in Kristu v pesmi vsi se poklonili:
„Na veke tvoje naj ime živi,
v smrt v tvojo slavo gremo tudi mi!“

„Smrt jim!“ vsa množica je besna vpila,
kiparjem duša se je veselila.
V svinčeno krsto žive so zabili,
svinčeno krsto v morje so spustili . . .

ČELE KULA.

(1809 — 1878)

*Stoji tam mesto Niš, stoji
in v turški sužnosti ječi.*

*A Srb si iz trpljenja
želi osvobojenja.*

*Kdo toliko moči ima,
da narodu pogum vzravna?*

*Kje je junak, da z rajo
gre na osvetno vstajo?*

*In Štefan Sindjelič vzdrhti,
od jada stisne meč v pesti.*

*Glas gre po očetnjavi:
„Z menoj na ples krvavi!“*

*A Turka je nešteti broj —
kako šibkejši v bran mu stoj?*

*In v jarke za okopi,
z junaki Štefan stopi.*

*Da vragu se ustavi pot,
smodnika vsujejo pousod.*

*Le iskre ene treba —
in vse zleti do néba!*

*Naval je Turka strahovit,
za Srbom pada Srb ubit.*

*Že v srbsko taborišče
stezé si dušman išče.*

*Tedaj pa Sindjelič veli:
„Nihče ne sme mu živ v pesti!“*

*Trenutek le . . . grom . . . strela . . .
Smrt Srbe je objela . . .*

*Ker živih borcev ni dobil,
se paša je raztogotil.*

*In črne misli snuje,
kronikom poveljuje:*

*„Ker živih psov mi ni v roké,
mrličem vzemite glavé!“*

*Na nečloveško delo
šli Turki so veselo.*

*In vzidati jih v stolp veli . . .
In Čele Kula tam stoji.*

*In glava tam ob glavi
strmi in nemo pravi:*

*„O, bratje, glejte, čujte nas —
maščujte nas, maščujte nas!“*

V RIM!

*In letos spet pred Veliko nočjo
zvonovi so naši odšli,
odšli so tja daleč na topli jug,
tja v Rim iz naše vasi.*

Po zraku so jasnem plavali
tja daleč, čimdalje bolj,
pol bili zvonovi veseli so
in žalostni bili so pol.

Pa žalostni kaj ne bili bi?
Za njimi domača vas,
pred njimi svet dalek in prostran,
in mrtev njih sladki glas . . .

Pa kaj veseli ne bili bi?
Pred njimi svet dalek, prostran,
nad njim pa velik in solnca bogat,
prelep, čim lepši dan!

Zeleno polje na vse strani,
vse polno vasi in mest,
med njimi širokih je nebroj
in gladkih in belih cest.

In hladna drevesa jih sencijo,
in rože vzpota cvetó,
in tam se ljudje izprehajajo,
vsi srečni, presrečni tako!

In hiše se bele dvigajo
kraj sumnih in hladnih rek,
in ves zelen je od samih cipres
peneči se morski breg.

In oleandri v nebo kipe,
citrona na veji gori,
in oljčin vonja tihi gaj —
nad vsem pomlad hiti . . .

*Kako je vse prekrasno to!
In Rim, ta večni Rim,
in cerkve njegove, palače vse,
sedanjost, preteklost z njim!*

*Kaj ni ves ta čudoviti svet
v pravljici le zrastel kje?
Kje je lepoti začetek tu,
a kje so ji šele mejé? . . .*

*A naši domači zvonovi so
molčali, molčali samo,
in bilo tako jim čudno je,
tako nekako hudó . . .*

*In dvigne jih nevidna moč
na dalek pot nazaj,
in ko so zagledali našo vas,
vsi srečni so bili tedaj.*

*Iz belih je domačih lin
spet plaval veseli glas:
veseli ta glas nad našo vasjo,
pod njim pa vesela vas!*

MIHAELA.

1.

*Na konjiču iskrem
jaše mlad junak,
svetla sablja se
lesketa mu v solncu.*

V svetlem, mladem solncu
kopljejo ostroge,
kopljejo se zvezde
na ovratniku.

In dehte kostanji
v jutru pomladanjem,
in odpira okno
deva Mihaela.

In junak pritegne
vojke; zarezgeče
uranec v senci hladni,
a junak vzdrhti.

Za preprogo belo
na visokem oknu
v belem, lahkem krilu
zre ga Mihaela.

Zre ga Mihaela
in poljub mu pošlje,
iz oči ji sije
žar ljubezni blag.

„Dobro jutro, srce,
dobro jutro, solnček,
dobro jutro tebi,
moja Mihaela!“

In odzdravi deva
tiho, komaj slišno:
„Dobro jutro, dragec,
lepi moj junak!“

„Deva Mihaela
sama je sirota,
Stric jo vzel je k sebi
iz usmiljenja.

„Pojdi! — Striček name
pazi brez prestanka;
o, to bil bi jezen,
da me vidi tu!“

„Jezen bil bi nate?
Da le nisem jaz!“
Deklica se smeje:
„Da le nisi ti!“

Vetrec zapihljaj je,
in od okna k njemu
v pozdrav je priplaval
vroč, sladak poljub!

Vetrec zapihljaj je,
in izpod kostanjev
tudi k njej je splaval
vroč, sladak poljub!

2.

Na postelji, truden do smrti,
stric Tomo leži bolan,
razliva se dan po zemlji,
a njemu ugaša dan!

Umrla sta oče ji, mati,
stric Tomo umira zdaj;
in če umre ji, siroti
kaj bo početi, kaj?

*In Mihaela poklekne
k molitvi topli tačas,
a vroča, iskrena solza
ji mije lepi obraz.*

*„O, mati božja premila,
poslušaj mene ti,
izprosi pri sinu svojem
bodočih mi lepih dni!*

*„Izprosi pri njem mi njega,
ki ga je izbralo srce,
še stricu srce omeči,
da zanj bo čutilo, zamé!“*

*Stric Tomo začuje vzdih,
na postelji se vzravna
in Mihaelo pokliče,
ki pride solzna vsa.*

*„O, Mihaela moja,
kaj solzno ti je oko?
Ker solnce mi življenja
zahaja za goró?“*

*„„O, tudi, stric predragi,
o, tudi zato se solzim,
nikdar mi jok ne premine,
če se ne združim z njim.*

*„„Glej, velike bolečine,
ki v njih mi duša mre,
z besedo eno utešiš,
stric, lahko meni vse!““*

„Ha, morda želiš celo si,
da kmalu bi smrti zapal,
da bi iz mojega groba
dan veliki tebi ustal?“

In dve iskreni solzi
vzkipeli sta njenim očem:
„Nikoli, moj stric predragi!
Bog pričaj, da res je, kar dem!“

Čul jasno je govorico,
zrl njene pobožne oči,
in vstala je v srcu mu vera
v te lepe, tožne oči . . .

3.

K večeru se nagiblje dan,
po mestu sence ustajajo . . .
„O, Mihaela, tako sem bolan!
Že zadnji hipi prihajajo . . .
Ah, pošlji koga v samostan,
naj pride pater Benjamin!“

In sluga odide . . . Solznih oči
ob postelji deklica mizo ravna:
na križu umira božji Sin,
in dvoje sveč ob njem plapola.
Posodo pristavi s sveto vodó
in vejico oljčno dene v njo,
da pater strica pokropi.
In zvonček se drobni oglasi,
in k Tomu že Boga nesó . . .

— — — — —
In ves je miren, ves je vdan,
na zadnjo pot je stopiti voljan . . .

4.

*Na ponosnem konju
jaše mlad junak,
misli njemu so
vse pri Mihaeli.*

*Težko mu je srce,
silno hrepenenje
sili ga nevzdržno
k tožni Mihaeli.*

*In odjaše konja,
naglo se odpravi
v mesto tja pod okna
k svoji Mihaeli.*

*Zvezde že gorijo . . .
„O, prijazne zvezde,
ki ste tolikrat
zrle naju v sreči:*

*„Dejte, kje je ona,
kje je Mihaela?
Ah, naj pride k meni
danes, danes se!“*

*Lahna sapa veje . . .
„O, prijazna sapa,
ki si tolikrat
naju ti hladila:*

*„Dej mi, kje je ota,
kje je Mihaela?
Ah, naj pride k meni
danes, danes se!“*

*In šume kostanji . . .
„O, kostanji temni,
ki ste tolikrat
bili nama v varstvo:*

*„Dejte, kje je ona,
kje je Mihaela?
Ah, naj pride k meni
danes, danes še!“*

*Skozi okna lije
luči žarek blede,
a pod okni vzdise
tožni trubadur.*

*Senca se prikaže
na zastoru belem,
raste in se niža
in izgine spet.*

*Njemu v srcu vstane
slutnja temna, težka,
v vročem hrepenenju
skloni se do tal.*

*Pesek drobni vzame
s tal v rokó tresočo
in ga vrže gori
v šipo razsvetljeno.*

*Zazveni, kot nekdo
rahlo bi potrkal . . .
Mihaela sluša,
stric zatrepeta.*

„Čuješ, Mihaela?
Smrt že trka, smrt! . . .“
Pobledi, vztrepeče
in zapre oči . . .

Ona stopi k oknu
in odpre ga rahlo,
stric v bolevsti vzdise:
„Smrt prihaja, smrt!“ —

V strašnem tem trenutku
stopi mu preteklost
žalostna, vesela
pred gasneči vid.

In zagleda ženo,
zre mladenko Marto,
ki jo je zaljubil,
ki je živel z njo;

ki je živel z njo
v sreči neizmerni,
ki mu je umrla,
zdaj si k njej želi . . .

In na blede lice
smeh mu rahlo pade,
roke sklone trudne:
„Smrt prihaja, smrt! . . .“

De mu Mihaela:
„Smrti ni pod oknom,
tamkaj je življenje,
dravec moj je tam!“

*In bolniku ustna
tiho šepetajo:
„Reci mu, naj pride,
pride naj takoj!“*

5.

*In ko je vstopil, z deklico
roké sta radostna sklenila
in k postelji bolnikovi
oči sta solznih pristopila.*

*Stric Tomo je zašepetal . . .
V preteklost mu je duša zrla.
Kdo bliža se? . . . Glej, žena Marta!
Oči mu trudne je zaprla . . .*

SOROR ALMA.

1.

*V svetišču božjem na visokem koru
pobožne nune so se zbrale danes.
Z molitveniki, vezanimi v usnje,
z obrezo rdečo, z listi žoltimi
in z venci rožnimi za drugo druga
v pobožnost zatopljena je prišla . . .
Obrazi resni, ki po njih je starost
čestitljivost razlila svojo tiho;
tu mlada, drobna lica pobledela,
tam nežnost še cvetočega obličja . . .
A zadnja je vstopila — soror Alma.*

O, soror Alma — kakor solnčna roža,
 ki nagne cvet, ko solnce gre za gore!
 O, soror Alma — kakor rdeči mak,
 ki pade mlad pod srpom brušenim!

Za orgle sede mater Teodora,
 odpre registre, staro partituro . . .
 Za pulte stopijo pa nune pevke —
 med njimi Alma je s sopranom čistim.
 Po gotiških klopeh posedejo
 ostale uršulinke, sklenejo
 v molitev najčistejšo bele roke.
 In v svetem, tajnostnem trenutku tem
 vse duše zakipe tja pod oblake.
 Le soror Alma — ta moliti danes
 ne more, ah, ne more . . .

2.

Po cerkvi pozlačeni pa šumi
 neštete množice tam doli morje.
 In po lestencih sveč gori nebrojno,
 plameni drobni pa pojemajo
 v sopari težki, ki se dviga k stropu.
 S cipresami in oleandri je
 in z lilijami, rožami, akati
 in s težkimi je venci okrašen
 tam spredaj véliki oltar.
 Na njem trepeče dvanajst belih sveč,
 da zdi se, kot bi bil mrtvaški oder,
 ki nanj trpina polože k pokoju . . .

Zvonovi zapojo, in ljudstvo se
 po sredi razdeli, in v cerkev stopi
 v svečanem izprevodu — novomašnik.

*In orgle zabuče v trenutku tem
v akordih polnih, vmes odmeva spev:
„Pozdravljen bodi, novomašnik naš!“*

*Začul je on tresoči Almin glas;
sklonila se mu glava je na prsi,
srce mu je hotelo skoprneti . . .
A soror Alma pobledela je
kot beli sneg, kot mrzla, sladka smrt.
Zastal je glas ji, sestram je v naročje
izmučena in solzna omahnila . . .*

3.

*Nekoč pa bilo je drugače vse!
Ta soror Alma — grajska hčerka Anka,
ta novomašnik — lep, krepak mladenič,
sin velikega hlapca grajskega,
ki ga je šolal z žulji svojih rok . . .
Kako sta pač ljubila se brezmejno!
In ljubita se vroče še sedaj,
čepprav natihem in brez svetle nade.
Ni srd očetov, ni njegova kletev,
ni samostan in ni oltar —
nič moglo ni vgasiti te ljubezni!*

A zdaj umirata ti duši dve . . .

*In skozi okna v cerkev sije solnce. —
O, da bi posušilo solze vroče,
o, da izžgalo bi iz globočin
nesrečnih src ljubezen to brezupno!*

4.

*In soror Alma je na smrt zbolela . . .
Na postelji je beli v celici
ležala v zadnjih hipih mirno, tiho . . .*

Z zaprtimi, udrtimi očmi
 čakala je, da pride ponjo smrt.
 In bleda njena ustna so v molitvi
 globoki trepetala brez prestanka.
 In sni so padli ji na trudno dušo:
 Cvetoča deklica je žila z njim
 na grajskem vrtu v srečnih, zlatih hipih.
 In v krilu svilnatem stopila je
 z njim pred oltar... Duhovnik ju je zvezal...
 Prikaže se ji sveta Uršula
 in ji zažuga večno pogubljenje . . .
 Odpre se zemlja, in začuti Alma,
 kako pogreza se v brezdanjo noč . . .
 „O, Bog moj sveti, oh, prečista Mati,
 usmilita se me, rešita me! — —
 Pošljite ponj, ki bral je novo mašo,
 da izpove me, da me z Bogom spravi! . . .“

In prišel je in nagnil se je k njej.
 „Jaz nisem kriva, tudi ti si čist . . .“
 In sklonil se nad posteljo je smrtno
 in vroče je poljubil Almi ustna,
 kot bi izpiti hotel dušo njeno.
 „O, moli zame, oh, za dušo moli! . . .“
 In glavo njeno dvignil je v naročje,
 na mrtvem srcu je njegovem sladko
 zaspala in umrla soror Alma!

STROJNIK HABE.

Buči, šumi, grmi, bobni,
 kolo kot senca črna leti,
 ob stroju Habe molče stoji.

*Napet mu je vid, napet je sluh,
 maščobe poln je težki vzduh,
 na prsi lega, duši in boli . . .
 Stroj dviga iz jame srebrno rudo,
 železna skleda škriplje, ječi,
 ko bliskoma iz temé drvi.
 In s službo bi plačal trenutka zamudo,
 da misel zleti mu stran od dela,
 da roka bi drugače prijela,
 kot neizprosno ves hoče ustroj . . .*

*Globoko na dnu so živi ljudje,
 pol naga telesa obliva jim znoj,
 ko krčijo v kamen si ozke stezé
 in kopljejo kruh si iz črne zemlje . . .
 Kaj s temi trpini bi se zgodilo,
 ko delo Habeta bi smer izgrešilo?
 Ne videli več bi belega dne!
 In žene in deca nedolžna doma?
 Njegova jim roka usodo ravna!
 Zato stoji kot iz skale sklesan
 Habe — ob stroju stroj — noč in dan . . .*

*Ko pride domov, da leže spat,
 pokoja ni do njegovih vrat:
 buči, šumi, grmi, bobni,
 kot senca črna kolo leti,
 v napetih živcih drhti telo,
 v sen se ne stisne trudno oko!*

*In leto za letom . . . Je li življenje
 imena vredno, ki ga ima?
 Še stroju se ustavi drvenje,
 pa bi trpljenju ne bilo mejá?
 In ves izčrpan Habe začuti,*

da nižajo k njemu se smrti peruti,
 ob ustnih mu nasmeh zaigra . . .
 Buči, šumi, grmi, bobni,
 kolo kot senca črna leti —
 leti, izginja . . . ropot se konča . . .
 na postelji mrtev Habe leži!

PESEM PIJANCEV.

Holjá, holjú — hoj! . . . Čaša —
 je li že prazna do dna?
 Po cesti zdaj družba naša
 opleta — hoj! — semintja!

Raznete so misli bolne,
 v napoju tem skrit je strup;
 naj vriska duša, naj kolne —
 vse isto je: up in obup!

Vsa sključena ti je postava,
 po Kristu premili brat!
 Holjé! . . . Kam sili ti glava —
 gre biserov v blato iskat?

Kaj si na hrbet naložil,
 da kleca v kolenu korak?
 No, saj bi se rad potožil,
 pa topo le zreš kot bedak.

Nedavno cvetoča mladenka,
 hej, kje je devištva čas!
 Holjú, pijača grenka
 ves spačila je obraz.

*Hm, vem, da si taka in taka,
pred tebe bi pljunil na tla.
Kdo li še nate čaka?
Z otrokom si bolna usa!*

*Holjé! . . . Kaj družba naša
števila ne pozna?
Oj, duše krščanske, kdo vpraša,
če hiša streho ima!*

*Kam ziblješ se, starka suha,
bolj smrt kot človek živ?
Pijača omami brez kruha,
a kdo je temu kriv?*

*In grintava deca vpije,
kot bi jo na ražnju žgal,
po prahu se nekam vije,
kot polhe hudič bi gnal.*

*Iz lukenj, iz kotov skritih
drhal pijana kriči,
razgaljenih udov, pobitih
brezsramno nekam drsi.*

*Ta družbo ostavi hrupno
in v lozo se skrije kot tat,
po vejah ozre se obupno
in si zadrzne vrat.*

*Tam mati pod pezo omahne,
stemni se ji pred očmi,
pod roko ji dete izdahne,
iz srca ji brizgne kri.*

*In tretji se vzpota plazi,
na plen oči prežé,
in potnika v smrt porazi,
napolni si prazne roké.*

*Končano je naše število?
Holjé, poglejte samo:
sto novih se je pridružilo,
nesrečnikov blaznih sto . . .*

*Vrišči in poje in joka
pijana tolpa naprej . . .
Kdo čuje, da srce poka?
Usmiljenje, smrt, imej!*

*Trpljenje je čašo nalilo,
življenja jo zvrhal vihar,
prejel jo trpin je v darilo —
uboga, nezgodna stvar! . . .*

DLAN.

*Kakor knjiga sem trpljenja,
pisana s kružo, s solzámi;
koža — kakor kamen trda —
razorana . . . Prorokuj nam
iz potez, iz črt globokih!
Nema dlan kričim: Nezgodnik,
rojen si, umreš — trpin!*

Čarovnica nesebična
 iz zemlje zaklade dvigam,
 nosim jih na solnce zlato,
 da ves svet od njih blesti!
 In iz žuljev mojih črnih
 ure, kipi naslade vrec,
 tisoči pijó iz njega —
 jaz drhtim od bolečin!

Kamor primem, snov se mrtva
 preobrazi, oblikuje,
 se zagiblje, ko življenje
 vanjo dahnem, oplodim jo
 s tisočrodnimi kalmi.
 Kamor mi vele ukazi,
 tja posežem — v led in ogenj,
 v zrak in vodo — vsepovsod!

Strojem jaz ravnam bobnenje,
 in iz mojih žil in mišic
 slast, blaginja se rodi.
 Vsa se zvijem od trpljenja,
 nohti vame zakopani,
 žile so kot žica črna,
 izmed prstov mi letijo
 tolarji, cekini, banke —
 in trkljajo se, motajo
 izpod mene v levo, desno —
 vsa se tresem, podrhtavam,
 kakor da mi zdaj ugasne
 moč, izčrpana do dna!
 Ko razklenem se, oddahnem —
 glej, na meni kosček kruha
 od bogastva je ostal! . . .

*Kadar pa se z mano sklene
sestra moja, s sestro sestra —
velikanski ta obroč!
Kamor pade, kamor seže —
naše vse, iz nas, za nas!*

TIRAN.

*Pot bila je s krvjo kropljena,
kjer stopal njemu je korak;
namesto srca v prsih — kamen,
a v duši ježa in pohlep.*

*V človeku gledal ni človeka,
več kakor človek — pes njegov;
sesal je kri, sušil je mozeg
z besedo kruto in s pestjó!*

*Bogastvo raslo je ná kupe —
krvavih žuljev moč in dar;
ob njem solzé in glad, boležen —
src tisoč klic en sám strašan!*

*Pripravil zopet tak večer je,
ko miza se dobrot šibi;
kipeče vino je razvnelo
v pohotnosti uso divjo strast.*

*In ko je nova žrtev padla,
usahnil v blatu beli cvet —
omamljen legel je v blazine,
hropeč zatisnil v senj oči.*

Tedaj zbero ob njem se tisti,
ki mučil jih je in pestil,
zbero se vsi obrazov divjih,
in srd jim bliska iz oči!

Povežejo ga na ležišču,
zlata mu kepe prineseo
in ga topé v plamenü rdečem,
ki ga zapalijo ob njem.

Grohočejo se maščevalno:
„Osvete je napočil čas!“
On sunkoma obupno prosi:
„Usmiljenje, usmiljenje!“

„A kdaj si ti se nas usmilil?“
od vseh strani vanj zahrümi,
„saj vračamo ti le dobrote —
nedolžnih kri v nebo kriči!...“

Krope s krovo ga, z raztopljenim
zalivajo ga zlatom vši;
šumi, vrišči ob njem kot v peklu —
Moliti hoče . . . Kaj? . . . H komú? . . .

Srce pretrese bolečina,
pogled plašan ostekljeni . . .
Ko jutro v sobo se prisméje —
mrlič na postelji leži . . .

PRVI POZDRAV.

*Marko Šaš spe v domovino —
ves izmučen, ves izžet;
kar imel je sil najjačjih,
vse mu vzel je tuji svet.*

*„Zdrava, zemljica domača!“
pesem v duši zaigra,
dvigne se . . . že zagluši jo
bron mrtvaškega zvoná . . .*

KRIŽ NA STOLPU.

*Ves pozlačen vrh gore
na stolpu se križ blesti,
v sijajnem solnčnem plamenu
gori na vse strani . . .*

*Gori in vabi, kliče:
„Sem k meni dvigni oko,
kdor čutiš v duši breme
in komur srce je bolno!“*

*In rok brez broja se dvigne
iz mračnih, tožnih nižin —
a duš obupnih pogledi
ne morejo do višin
z zlatom ozarjenih,
v solncu razpaljenih.
Čuj, zemlja jih blaga zove
do svojih pokojnih globin! . . .*

RODOVINSKA SREČA.

*Ljubila sta se kot golobca dva,
vesela in srečna in mlada oba —
on delavec, ona perica.
In večno zvestost si obljubila sta
in v cerkvi se poročila sta,
in priča je bila nebeška devica . . .*

*Nad njima je begal strogi čas,
uvel je ženi cvetoči obraz,
trpljenje je možu vso moč izpilo.
Množila sta beda se in glad,
množil se je v prsih obup in jad,
število se jima otrok je množilo.*

*Dospela je zima, z njo mraz in led,
in kupil je mož, izstradan in bled,
za zadnje denarje premoga.
Zakuril je v sobi podstrešni peč,
molila je vroče in šla je leč
na trdo ležišče družina uboga.*

*Takrat pa po svetlih prostorih je,
po lepih, razkošnih dvorih je
veselje vladalo, vladala sreča.
In mesec je blede po nebu veslal,
v podstrešno je sobico trepetal
kot velika, mrzla mrtvaška sveča . . .*

*In vstane mož in k peči gre,
in v bolnih mu prsih drhti srce,
in cev zapre in vratca otvóri . . .*

*In duh se moreči plazi odtam
in polni, napolni mrtvaški hram —
usi srečni so bili ob zlati zori . . .*

KRVAVI KRST.

*Kraj mesta vélikega, šumnega,
prepolnega razkošja in prelesti,
plesočega po zvokih sladke godbe
in vriskajočega v nasladah vseh —
stoji še drugo mesto — črno mesto . . .
Val radosti ne sega sem kipeč,
vesele pesmi vrisk se tod ne čuje:
ropoče dan in noč, za letom leto
v mravljišču tem izmučenih ljudi
kolesje strojev, bliskoma hiteče
okrog osi, z jermenjem sklenjeno,
ravnano od koščenih rok trpinov,
nadzorovano od oči, odprtih širom,
ki neprestano smrti zro v obraz . . .
Iz odprtih, zaklopk, od tal, pousod
dušeča para puha v zrak zatohli,
da duška daje sili, skriti v strojih,
da ne razmelje jih, ne razdrobi
na koscev tisoče . . . saj milijoni
v teh strojih naložen so kapital —
obrestonosni pač! . . .
In če za pasom, ki usnjat se vije
okrog vretena, roka se iz sklepa
iztrgana razleze vsa krvava,
in zahrešče kosti —*

*no, saj je roka le človekova!
In tisoč čaka jih, da prime tam,
kjer strašna sila je zlomila eno! . . .*

*V pečeh ogromnih prasketa, curči
peklenški ogenj, da žehti v vročini
zidovje in železje rdečežarno.
In v polumrak zablisne zdajinzdaj
iz žrela plamenečega sijaj,
ki se kot igla z brušeno ostrino
zaje v oko, da vid mu oslepi.
Od stroja k stroju, od peči se k peči
kot plašne sence plazijo ljudje.
Za hip boječe se ozro pogledi
na pot to strašno, ki drži do kruha,
ni li mordà nastavljena kje past
od smrti, kraljujoče v teh prostorih,
da hipoma, nenadoma
ugasne luč življenju bednemu,
če mu samo za žalosten spomin
ne zlomi udov, jih ne pohabi,
v krdelo vrže ga beračev jadrnih . . .*

*Znoj po telesih lije curkoma,
koleno klecne, a odporna sila
vzravna ga zopet, roka krepko zgrabi,
kjer je hotela od slabosti že
odnehati, da se oddahne usaj.
Pokoja ni, miru nikdar nikjer,
zakaj grozan je klic zapovedi:
Če nečeš — pojdi;
usmiljenja v življenja boju ni!*

*Še nekaj jačje je kot ta ukaz:
globoko v srcu tli ljubezen vdana,
ki zažari kot plamen večne luči*

in dvigne se, v dom mračni poleti,
oklene žene se in deleta,
ki spi nemirno materi v rokâh:
zaklad edini, duši slast in bol,
gonilna sila, vir moči, veriga,
priklepajoča v sužnost in sladeča
trpljenja pezo . . .

Da njemu vsaj bi — ah, nedolžnemu —
le enkrat posvetilo blago solnce;
da njej bi vsaj — edini, zvesti ženi —
ostal prikrit obraz strašan — gladú . . .
Trepče usa od jutra v mrak in v zoro,
zla slutnja bega njenih misli tok
in vanje brani vstop svetlobi jasni:
je li se vrne on, ki hrani ju,
zdrav z dela; ali mu pohabljenca
privedejo na dom — morda mrliča
roké tovarišev ji prinesó? . . .

Bo li otrok njen sili dni bodočih —
enako njej in možu — vržen v plen,
v trpljenju rojen — izročén trpljenju?
K njej mirnega, krepilnega ni spanja,
v polsnu prebije noč, presanja dan,
da ginejo moči . . . polt razorana,
sokovi hrane materine so
izžeti . . . le tedaj se razvedri
objokano oko, kadar se k vratu
spne dvoje belih, mehkih rok,
otrokovih rok dvoje sladkih, drobnih,
kadar milina usa, tako nedolžna,
iz vedrih se očesec k njej ozre . . .

Nad strašnim, črnim mestom tem v oblake
ogromni dimniki štrle hropeči
in bruhajo iz sebe smrad in prah,

ki se teman vali tja za vetrovi,
 kot da bi črni prapori se vili
 nad velikim grobiščem
 in žar prestrezali nebeške luči
 ter ji veleli svetiti drugam —
 tja, koder bivajo — ljudje . . .
 O, dimniki ogromni — kakor prsti
 koščeni, okajeni silne roke,
 ki kažejo in vpijejo — v nebo! . . .

V ropotu, hrupu, sikanju, drgetu
 ni čuti vzdihov, tudi kletev morda,
 ki kradoma se trgajo iz prsi,
 iztiskane iz njih s pestjô železno
 okrutnosti prestrašne!
 Človeškega glasu ni čuti tu;
 ti stroji živi, nemi, v bol zakleti,
 na trd ukaz, ki trši je od jekla,
 od kamena brezčutnejši — za poslom
 hite in se izrabljajo . . .

Nad prapori, nad črnimi, vesla
 in plava v daljo sinjeblesko
 toplota in svetloba solnčne luči,
 da sence so v globeli še temnejše,
 da v dušah mraz je, v glavi črna misel,
 uporna moč po žilah valovi,
 tli v srcih vedno jačje hrepenenje,
 da bi le enkrat, enkrat, samo enkrat
 vse te roké združile se v premoč,
 razmahnil duh se, pesem zmagovita
 kot strel in grom pretresla širi svet!
 Da to življenje samo enkrat dalo
 iz vrelca piti žive bi vodé!
 Le enkrat, samo enkrat! — — —

* * *

*In črno mesto kraj življenja reke
brez črnih praporov ta dan — molči . . .
Iz njega se izlil je veletok
teh nemih strojev . . . Danes glasno,
povelju srca slušajoč, glej, v vrste
ljudi se živih zgrinjajo, pojó:
„Pravice, kruha hočemo samo!“*

*Kot val, od vihre silne ves razjarjen
in iz bregov tesnobe dvignjen ljut,
pomika se iz teme sklenjen lanec
rok mišičastih, delu vajenih . . .
Mogočno ori glas, resnobe poln:
„Pravice, kruha hočemo samo!“*

*Razkošja in prelesti polno mesto
presune strah, trepet; spoznanje vslane,
da se zgodilo je edino to,
kar se je moralo zgoditi!*

*In srca zakrknjena drhté
in se boje,
da prihaja dan
plačila strašan.
In begajo ljudje brez uma,
plašé se delavske pesmi hruma.
In skrivajo za železje in jeklo,
kar se je nateklo
zakladov iz krvi,
iz prečutih noči,
iz prestradanih dni
teh strašnih ljudi,
ki danes njih korak bobni . . .*

*Mogočno ori glas, resnobe poln:
„Pravice, kruha hočemo samo!“*

Psovke gospoda sikajo,
glavé v posvete stikajo . . .
Pravice? . . . Kruha? . . .
Ob kruhu so se napasli napuha!
Pravice? . . . Dobro! . . . Bodi! . . .
Pa meč in strel naj razsodi,
kaj gre njim, kaj gospodi! — — —

* * *

Od mesta črnega v nasprotni strani
belí se vrsta lepih, novih hiš.
Visoka, svetla okna sijejo
v poljubih solnčnih . . . a okrog ograja
beži, kakòr da iz poslopij teh
na svetu tem ustvarja svet zasé . . .
Na dvoru bóbní zdajci zropotajo,
glasovi rezki tromb odjeknejo,
hrum se glasi, povelj beseda ostra
zbudi žvenket orožja . . . vrata se
odpahnejo stežaj . . . podkove bijejo,
in zarezgečejo nemirni konji,
mož do moža ravna se v ravno črto,
ki se izlije skozi vhode v mesto,
nad glavami pa blesketa se v solncu
dvorezno jeklo — kremplji smrti! . . .

Stonožna vrsta najprej stopa premo
do črne množice, potem zavije
v poševno črto se, drobi korak,
kot da na mestu tepeta nestrpno.
Z ram puške padejo v ledene roke —
sto se cevi, oči pregroznih sto,
naravnost zasesa v nasprotno stran;
korak droban, drobnejši se ustavi —
zid, iz pečine sive izklesan,
stoji . . . preži . . .

Za kratek hip molčanje grobno . . .
 Potem se vname kri,
 pesti se stisnejo,
 oči izbulijo,
 strahoten vzklik
 zahrumi, zastoka
 kot od sramote in bolesti . . .
 Zagiblje množica se,
 kakor gnana od viharja
 sili naprej . . .
 Oni iz ozadja
 tišče skozi goščo teles;
 iz poslednjih vrst
 drvi mati v ospredje,
 dete visoko dvigne z rokami suhimi,
 da ga ne zaduši naval;
 bleda ji ustna trepečejo,
 iz duše se trga jek:
 „Kruha! . . . V prsih je usahnila
 hrana otroku . . .“

A zid stoji . . . molči . . . preži . . .

Kakor bi prihajalo
 nepričakovano, dolgo zaželeno,
 drgečejo telesa —
 vsa silna, vzravnana, ponosna.
 Nič strahu ni v prsih;
 srd, stid, gnev, strast —
 vse, kar v duši tlačeni
 spalo je dolgo dobo —
 zlilo se je v vulkan,
 ki ne boji se nikogar, ničesar —
 niti smrti!

*Naprej, naprej valovi veletok,
 mogočno ori glas, resnobe poln:
 „Pravice, kruha hočemo samo!“
 Tedaj sto rok orožje dvigne k licu,
 iz sto cevi, oči pregroznih sto,
 ognjene kače siknejo, v telesa,
 nasproti jim stoječa, zajedó se.
 Zvale po tleh se, prsti krčevito
 po prsih grabijo in rijejo
 v zemljó, ki jo poji človeška kri.
 Otroka, mater je zadela krogla:
 iz nje rojena kri spet z njo se zlije.
 Na ustnih posinelih še beseda
 lepeče nemo neizgovorjena:
 „To naša je pravica — smrt!...“*

* * *

*In v prahu, v krvi tam mrličí bledi,
 lic spačenih od zadnje bolečine,
 in dimniki ogromni — kakor prsti
 koščeni, okajeni silne roke —
 ti kažejo in vpijejo v nebo!...*

Popravi!

Stran 36.; osmi verz se mora glasiti:

Prsti so odreveneli,

Stran 48.; osemnajsti verz se mora glasiti:

kot solnce v morje v one dni — okrog

Stran 60.; trinajsti verz se mora glasiti:

jaz čutim, kako sem upehan ves

Stran 65.; v enajstem verzu odpade na koncu vejica.

Stran 93.; postavi v četrtem verzu za besedo mi vejico.

